

HEIS

NR 2 MONTØREN 2019

FAGFORENINGSBLAD

HMF PÅ BESØK HOS IUEC

På besøk hos The International Union of Elevator Constructors (IUEC) i USA. HMFs representanter her sammen med deres General Executive Board, andre tillitsvalgte og fast ansatte i IUEC. Foto: IUEC

Innhold

Nr 2 - mai 2019 Årgang 51

Ledern har ordet	4
Redaktøren	5
Klubber og avdelinger	6

HMF på besøk hos IUEC

The Union, Patriotism and Brotherhood ...	9
The IUEC	12
Lærlingordning og etterutdanning	14
Mange dødsulykker i IUEC	16
Land of the free	18
Dom i korrupsjonssak	20

Arbeidsliv og samfunn

Adecco blir ikke opplæringsbedrift.	22
Busmenn fra Brüssel	24
315 dager med streik	27
Industripolitikk på agendaen	28
Trylling, tog og fest	30
Flere jenter i faget	32
Tidens lønnsoppgjør	33
Pampene i LO	34

Ny hjemmeside

Ny hjemmeside	36
---------------------	----

HMS

Helsefarlig støv på arbeidsplassen	38
--	----

Annet

Hjelpere og HBU	40
Småstoff	42
Fra Sjakta	43

BLADETS ADRESSE:

HEISMONTØREN
ØSTRE AKERVEI 24, 0581 OSLO
TELEFON: 22 17 45 50 TELEFAX: 22 17 45 53 E-POST: REDAKSJONEN@HEIS.NO

ETTERTRYKK ANBEFALES NÅR KILDE ER ANGIT.
GRAFISK PRODUKSJON: 07 MEDIA. OPPLAG: 1200
REDAKSJONEN BLE AVSLUTTET 10. MAI 2019
NESTE DEADLINE: 1. AUGUST 2019

Nestleder'n har ordet

Nasjonaldagen er feiret, flaggene til topps og musikk-korpene ute! Det er vår!

Tilbakemeldingene fra klubbene tilsier godt med arbeid i hele 2019. Schindler har hatt behov for innleie, men dette skal være under avslutning. Innleie hos Schindler har foregått i ordnede protokoll former, og det har vært god kontakt med de innleide. Kone diskuterer behov for innleie, og de har etablerte rutiner for slikt, om det blir nødvendig.

Lærling inntaket i 2019 er under det forventede fra bedriftene. Det blir en klasse på OPPHEI, men det satt langt inne. Samtidig vet vi at mange har gått av som pensjonister i 2018/19, og ansettelse er ikke gitt som erstatning for disse. Vi vet det er jobbet mye overtid i en lang periode, og oppfordrer tillitsvalgte og verneombud å ha oversikt og kontroll på dette i samsvar med arbeidsmiljøloven. Arbeidsmiljølover er der for en grunn, den er der for oss!

I flere år har riving av heiser vært tema i HMF, og ikke minst lokalt i klubbene. Arbeidsmengden i bedriftene siste årene har nok vært årsak til at riving blir satt bort. LBU er ett av noen selskaper som blir benyttet. Når bedriftene har totalansvaret for et prosjekt, inklusive riving, er dette bortsetting av arbeid og reguleres da i henhold til overenskomsten. Det skal uansett også skrives lokale avtaler for hvert enkelt tilfelle, dersom vi ikke selv skal rive heiser.

Riving av heiser er å betrakte som risikofylt, og en skal vite godt hva og i hvilken rekkefølge det skal utføres. HMS er svært viktig. Leser vi prosedyrer for riving hos bedriftene, er denne prosedyre svært omfattende, og selvfølgelig på grunn av alle faremomentene. Noe av «stridens kjærne» som er diskutert er om dette er arbeid som vi, heismontører, skal utføre på grunn av at dette arbeidet ikke er omtalt i overenskomsten. Det er derimot omtalt som vårt arbeid i lokale avtaler mellom bedrift og klubb. Det er imidlertid ikke noen uenighet om at riving kan

Nestleder Rune Larsen vikarierer for leder Markus Hansen.

settes bort, men da skal det skrives avtale som er i henhold til overenskomsten og allerede inngåtte lokale avtaler og ordnede lønns og arbeidsforhold.

Vi står snart foran våre to store feriemåneder, juni og juli. Ønsker alle en fin og god ferie og sommer!

Rune Larsen, nestleder i HMF

FØLG HMF PÅ SOSIALE MEDIER

@HMFagforeninga

heismontorene

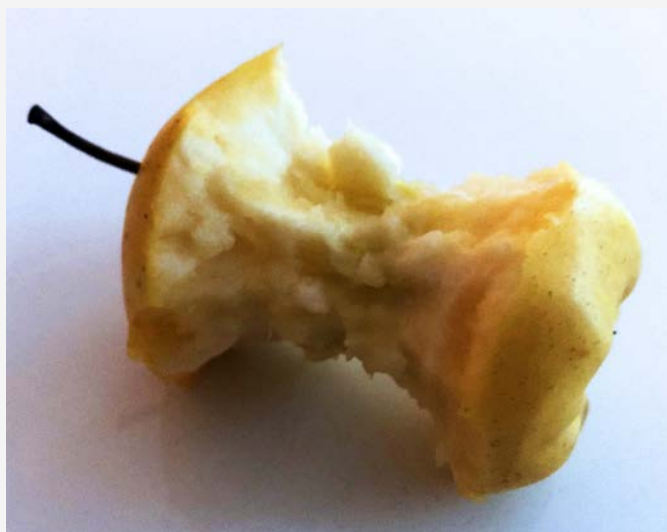
hmf1930

REDAKSJONEN MAI 2019

REDAKTØR: TOR-ERIK LUNDBERG | REDAKSJONEN: EDMUND BERGET, JOHNNY LEO JOHANSEN, MARTIN GRANSETH, ERIK EIKEDALEN, CHRISTIAN OLSTAD, ODD JACOBSEN OG BJØRN-TORE EGEBERG
 FORSIDE: CHRISTIAN OLSTAD

LIBERALISTISK NEDFALLSFRUKT

Reaksjonene lot ikke vente på seg da landets finansminister i en tale, med en kreativ bruk av adjektiver, oppfordret sine partifeller om å «knuse disse jævla sosialistene». Ordvalget fikk mye oppmerksomhet i media. Mye fordi det representerer et ordskifte i norsk politikk. Et ordvalg som også er blitt brukt av høyreradikale personer tidligere. Men utsagnet har ikke skremt mange av de som støtter opp om sosialistiske partier, snarere tvert om har mange av disse partiene merket medlemsvekst etter utsagnet. Det er større grunn til å bli skremt av Frp og deres liberalistiske politikk.

Det liberalistiske partiet som hevder de er partiet for folk flest mottar økonomisk støtte fra eliten i norsk næringsliv og som til gjengjeld får skattelette. Samtidig kuttes det til de som trenger det mest. Partiet avskyr fagforeninger og mener det er gammeldags og usolidarisk å streike. Samtidig hevder Frp selv at de er det nye partiet for arbeidere. Det er ikke nytt at Frp taler på selveste 1. mai. I år talte Listhaug, som tidligere har uttalt at dagen passer fint for å rake i hagen, i Drammen. Der hevdet hun at venstresiden mobber oljebransjen. Samtidig refset hun ungdommens engasjement for klima.

Frp står for det motsatte av sosialismen. Sosialismen, som på latin betyr følgesvenn/kamerat, står i grove trekk for økonomisk likhet i samfunnet, demokratisk fellelskap og offentlig eierskap. Mens Frp forvarer liberalismen og lave skatter (til de rikeste), at staten skal bestemme minst mulig, at hvert enkelt individ selv skal ta ansvar for eget liv og sine egne penger. Dersom du er bemidlet da. I tillegg får du kjøpe lakrispiper på taxfree.

Neste nummer av Heismontøren blir et valgnummer i forkant av kommunevalget den 9. september.

God sommer!

Tor-Erik, redaktør

FIKK 300 MEDLEMMER ETTER FRP-UTSPILL

Sosialistisk venstreparti (SV) fikk 300 nye medlemmer etter Siv Jensens sosialistutspill der hun ba partikolleger om å brette opp ermene, dundre ut og knuse disse jævla sosialistene.

RØD MEDVIND

Rødt ligger an til å gjøre sitt beste valg noensinne. En meningsmåling viser at de ligger an til å få 5,1 prosent ved høstens valg med saker som kamp mot midlertidighet i arbeidslivet, nei til at sosialhjelpsmottakere mister barnetrygda og foten ned for velferdsprofitører i sektorene barnehager, eldreomsorg og barnevern.

SCHINDLERKLUBBEN

 TOR-ERIK LUNDBERG

Arbeidsmengden er fortsatt stor i Schindler. Det samme er aktiviteten i klubben.

MONTØRTREFFET

Helgen den 5. til den 7. april ble Schindlerklubbens første montørtreff arrangert ombord på DFDS. Det var bra deltagelse og vi hadde et godt gjennomført årsmøte før båten kastet loss og seilte mot København.

På dagsorden sto beretning, regnskap, budsjett og valg. Det var også satt av tid til å diskutere akkord. Lars Aleksander Selebø og Håvard Hanslien i akkordutvalget redegjorde for akkordutvalgets rapport. Utvalget har også bestått av Terje Skog og Kristoffer Nylund. Montørtreffet kunne i følge Reberkonferansen ikke

gjøre vedtak om akkord. Avgjørelsen tas derfor opp på en Reberkonferansen etter at den har vært grundig diskutert i klubbene.

Hovedtillitsvalgt Alexander Udnes Jordnes holdt sammen med Terje Skog et godt innlegg om innføring av teknologi i bransjen. Bakgrunnen til dette er at de siste årene har skjedd mye i Schindler og i bransjen forøvrig på teknologifronten. Det er viktig at klubben hele tiden ligger i forkant.

Det var fine dager i et solfylt København, og det meldes om at alle kom

seg med båten tilbake. Montørtreffet i sin helhet kan oppsummeres som et vellykket arrangement.

KLUBBEN

Diskusjonen om at rivning av heis er vårt arbeid har igjen har blusset opp. I skrivene stund er denne diskusjonen ennå ikke landet. Klubben håper på å få kommet i gang med lokale lønnsforhandlinger før sommeren.

Ifølge bedriftens planer skal fusjonen med Euroheis være gjennomført den 1. juli. Vi ønsker gutta fra Euroheis velkommen til klubben.

Reberklubben

THYSSENKLUBBEN OSLO

📍 CHRISTIAN OLSTAD 📄 ODD JACOBSEN

Vi var noen fra klubben som deltok i 1.mai-frokosten med HMF på Stratos i Oslo. Det var kjempehyggelig. Håper vi blir enda flere neste år.

ARBEIDSMENGDE OG BEMANNING

Det er fortsatt veldig mye å gjøre i forhold til antall hender. Vi håper dette vil roe seg til sommeren. Bedriften har besluttet og ikke ta inn lærlinger i Oslo i år, da det er flere elektrikere som er ansatt. De jobber nå som hjelpemontører og skal ta fagprøven etterhvert. Det er også blitt ansatt to nye heismontører på nymontasje. En montør har sagt opp fra service/mod. avdeling.

KLUBBARBEID

Lønnsforhandlingene er ikke kommet helt i gang enda, da det har vært stor arbeidsmengde for alle parter. Klubbstyret jobber med å samle alle avdelinger til "ett rike", slik at vi alle får mer oversikt over hva som skjer, og med like rettigheter for alle ansatte i TKE Norge.

Klubbstyret har fortsatt et godt samarbeid med HR. Det er planlagt at HR og klubbleder skal besøke alle avdelinger i Norge i løpet av året.

Odd Jacobsen er verneombud i Thyssen.

PULSEN PÅ KONEKLUBBEN

📄 REDAKSJONEN

Det er ikke noe mindre arbeidsmengde i KONE om dagen enn det det er i de andre bedriftene, i følge fungerende hovedtillitsvalgt i KONE-klubben Edmund Berget.

Det er mer enn nok arbeid i de fleste avdelinger. Men det største trykket er i Trondheim og i Oslo. I Oslo har de over tid hatt 10-15 montører fra utenbysavdelinger for å kunne ta unna arbeidsmengden. Bedriften ønsker innleie fra KONE Latvia, og forhandlinger om en avtale om

innleie pågår mellom klubb og bedrift. Klubben har foreslått at serviceavdelingen bistår på montasje for å lette litt på trykket.

Andre pågående klubsaker er en omfordeling av kjøregodtgjørelsen, teknologivtale og snart er det klart

for å starte opp med lokale forhandlinger.

KONE-klubbens møtetreff til København arrangeres helgen den 24. til 26. mai.

ORONA KLUBBEN

 KRISTOFFER SYVERTSEN

Orona har vært inne i en periode hvor det har vært lite å gjøre, men det ser ut til at arbeidsmengden tar seg opp igjen rundt sommertider.

Oronaklubben har nettopp hatt årsmøte hvor Myhre Heis var tilstede. Der ble nytt styre valgt og formelle

saker ble utført. Lokalavtalen er landet og forhandlingsstart for årets lokale forhandlinger er neste på

tapetet. Første møte med bedriften er 10. mai hvor vi vet at kravene går i klubbens favør.

OTISKLUBBEN

 STIAN PEDERSEN

Vi sliter fortsatt med høy arbeidsmengde. Da spesielt på montasje, og det blir jobbet svært mye overtid for tiden.

Det er et veldig stort press på montasjebutta som gjør en enorm innsats for å levere anlegg. Etter hva vi er blitt fortalt vil det avta til sommeren, så det gjenstår å se om kanskje montasjebutta får litt hvile etter sommeren. Klubben er godt i gang med utarbeidelsen av en teknologi-

avtale som skal ivareta personvernet til de ansatte. Per dags dato har vi alt for liten oversikt over informasjon som lagres om hver ansatt og hvem som har tilgang til det. Dette ønsker vi å få ordnet opp i. Nå står Holmenkollstaffeten for tur der vi er med for tredje gang. Et hyggelig sosialt

arrangement for alle som ønsker å delta eller kun være med på festen på kvelden. Utfordrer alle heisfirmene til å delta neste år å prøve å slå Otis. Lykke til!

Ellers står lokale forhandlinger og sommerfest for tur før ferien.

24-TIMERS STREIK I KONE FINLAND

Over 500 montører i KONE Finland gikk ut i en 24-timers streik onsdag 8. mai da de mente at ledelsen brøt lokalavtalen. KONE-ledelsen uttaler at streiken er ulovlig skriver yle.fi.

EØS-STRID I FELLESFORBUNDET

Kommer Fellesforbundet til å si nei til EØS? Det er duket for ny strid på

landsmøtet i høst. Reise, kost og losji (RKL) for arbeidsinnvandrere kan bli dråpen som får EØS-begeret til å renne over for Fellesforbundet. Alt peker i retning av ny, heit EØS-debatt.

PILOTSTREIKEN

Pilotene fikk gjennomslag for hovedkravet om mer forutsigbar arbeidstid. Andelen piloter med forutsigbar turnusordning skal økes fra 40 til 60 prosent. Enigheten medfører også 3,5 prosent lønnsøkning i 2019, tre prosent i 2020 og fire prosent i 2021.

Kravet skal ha vært tre prosent lønnsøkning, ifølge pilotforeningene. Pilotene hadde en negativ lønnsutvikling både i 2009 og det påfølgende året, da lønningene gikk ned med henholdsvis fire og tre prosent. I dag er begynnerlønnen som SAS-pilot 440.000 kroner, uten noen form for tillegg. Selv tjener SAS-sjef Rickard Gustafson 12,5 millioner norske kroner i året, pluss fem millioner i pensjonspotten for hvert år. Dette som en kompensasjon for at han strammet inn livreima i 2012 da selskapet gikk dårlig skriver frifagbevegelse.no.

THE UNION, PATRIOTISM AND BROTHERHOOD

I mars ble en delegasjon fra Heismontørenes fagforening invitert over dammen for å besøke «our brothers and sisters in the IUEC», som de selv ville ha sagt det.

☰ 🇳🇴 TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

LANGT VENNSKAP

Heismontørenes fagforening har et vennskap med den nord-amerikanske fagforeningen, The International Union of Elevator Constructors (IUEC), som går helt tilbake til 1996. Først via det internasjonale fagforenings samarbeidet mellom heismontører i «Lift Group». Senere har HMF deltatt på møter i både USA og Canada. De har også vært på besøk i Norge. Under streiken mot sosial dumping i 2005 mottok HMF 10 000 dollar i støtte fra IUEC.

FORMÅLET

Formålet med turen var å utveksle informasjon og erfaringer – særlig innen opplæring, etterutdanning, HMS og sikkerhet. Derfor var vi representert både fra HBU, verne-tjenesten og med representanter fra ledelsen i foreninga. For ordens skyld

IUEC sin logo var fliset inn i gulvet ved hovedkontoret.

(f.v.) Edmund Berget, Tor-Erik Lundberg, Bård Navrud og Markus Hansen besøkte den amerikanske fagforeningen IUEC. Dresskoden var business casual.

må det sies at turen var et spleiselag mellom IUEC, HMF og delegatene som reiste på tur. Alle deltakerne måtte også forberede en presentasjon om sitt utvalgte tema som de måtte fremføre.

Etter en liten flytur på ni timer fra København landet vi i Virginia, mindre enn et par timers kjøretur fra hotellet tatt trafikken i betraktning. På flyplassen ble vi tatt imot av brother Mike, som er sjef for safety, og brother Jim som er IUEC sin IT-ansvarlig. Med lett jetlag ble vi kjørt til hotellet hvor vi møtte flere heisbrødre. Vi ble fra første stund tiltalt med tittelen «brothers» fra de gjestfrie og imøtekommende amerikanerne.

SOM Å KOMME HJEM

Det er spesielt at det finnes noen som er så like som oss i en annen verdensdel, under helt andre samfunnsmessige forutsetninger enn i Norge, og det uten at vi har hatt kontakt før 1996. Fellesnevneren er heis, samhold, organisering, fagopplæring og etterutdanning.

LANGE DAGER

Dagene som fulgte bestod av møter fra tidlig morgen til sent på kveld. Det skal sies at tidlig om morran var som «langt på ettermiddagen» for gutta med jetlag. Men det var svært lærerike dager med erfaringsutveksling som vi tror begge parter kan dra nytte av.

HOVEDKONTORET TIL IUEC

Jeg må si at jeg er meget fornøyd med de nye lokalene til foreninga i Østre Aker vei 24, men kontoret til General President Frank J. Christensen var i en helt annen klasse enn kontoret til Markus Hansen. Men slik kan du kanskje unne deg som leder av en fagforening med 25 000 medlemmer. Christensen sitt kontor minnet mer om det ovale kontor i Det Hvite Hus. Store mahogni møbler, det amerikanske flagget og et forværelse med en egen sekretær. Bildet av den amerikanske presidenten hang på veggen. Det vil si Trump hadde han ikke mye til overs for, så bildet av Obama var ikke blitt byttet ut.

GENERAL EXECUTIVE BOARD

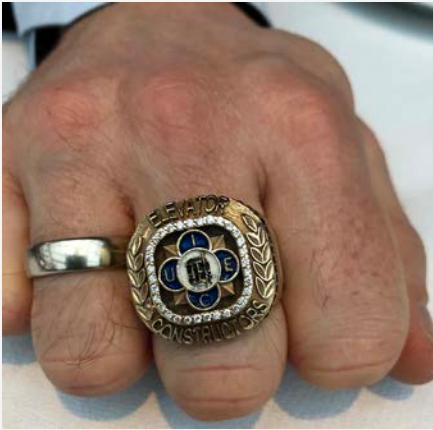
Vi fikk delta på styremøtet i IUEC, The General Executive Board. Det foregikk høytidelig i det like imponerende styrerommet hvor det ikke så ut til å være spart på noe. Styret besto av representanter fra flere av de lokale avdelingene (Local office) i USA og Canada. Svært så nysgjerrige på HMF, fikk vi også her taletid. Etter møtet fikk vi et signert dokument som en bekreftelse på at styret hadde besluttet at IUEC ville samarbeide med HMF for å fremme felles interesser, samt å styrke fagbevegelsen over hele verden.

HØY SIGARFØRING

Samme kveld ble vi invitert ut på middag med hele styret i et lukket selskap på det lokale casinoet. Det var høy sigarføring blant pampene. Her ble det servert biff på størrelsen

Fra det påkostede styrerommet til IUECs General Executive Board.

General President Frank J. Christensen sin ring med IUEC logo.

med en halv ku i god amerikansk stil. Det var god stemning og praten rundt bordet gikk på alt fra heis og politikk til sport. På bunn så var de som oss. Det er klart disse gutta ikke bare har montert små MRL-heiser. En hadde tatoveringer på armen av alle skyskraperne hvor han enten hadde montert eller servet heisen. Representanten fra Location 1, New York, fortalte om gutta som var på jobb i WTC den 11. september, hvor en heroisk montør fra OTIS mistet livet da han løp inn for å hjelpe til med evakueringen ved å kjøre heisene fra stoltaket.

AMERIKANSKE LO

Lørdagen startet som vanlig med møte tidlig om morgenen, men ble avsluttet med en tur til Washington D.C. for omvisning. Det er ikke lett

Markus Hansen sammen med General President Frank J. Christensen på hans kontor.

å parkere i en storby som D.C. Men med de rette kontaktene fikk de etter litt godsnakk med den autoritære vakta tillatelse til å parkere rett utenfor et av departementene.

Et steinkast i fra Det Hvite hus ligger AFL-CIO som tilsvarende norske LO. Her ble det omvisning og møte med en representant fra organisasjonen, men vi fikk ikke gå før han hadde vist oss terrassen som vendte mot Det Hvite Hus. Etter 15 minutter kom klarsignalet fra Secret Service om at

vi kunne entre terrassen. Dette var for å unngå «a dot in the forehead» ble vi fortalt.

PATRIOTISME

De fleste amerikanere har prydet enten huset sitt eller bilen med det «The Star-Spangled Banner». Som amerikanere flest er de stolte av de amerikanske styrkene og sine veteraner. Flere av medlemmene i IUEC har en fortid fra Uncle Sams tropper. De har derfor et prosjekt som heter «From Helmets To Hard-hats». Et prosjekt som handler om å få krigsveteraner ut i det organiserte arbeidslivet. De tok oss trolig av samme grunn med på en omvisning på krigskirkegården som lå rett utenfor D.C. Med krigsminnesmerkene og en militærparade som glorifiserte de mange amerikanske krigene som har funnet sted. Men det var likevel en opplevelse å ha vært der.

Det var god stemning og praten rundt bordet gikk på alt fra heis og politikk til sport. På bunn så var de som oss

THE IUEC

Den moderne teknologiske revolusjonen og bygging av skyskrapere skapte et behov for kvalifiserte heismontører i Nord-Amerika. Dette la også grunnlaget for heismontørforbundet IUEC.

 TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

James Demmel (IUEC) viser en oversikt over de 77 avdelingene.

HISTORIE

Allerede i 1894 dannet heismontører i New York den første fagforeningen for heismontører i USA kalt «The Elevator Constructors and Millwrights of New York City». Deretter fulgte Chicago i 1897, Boston i 1899, Philadelphia i 1900, Pittsburgh i 1901.

En sommerdag i 1901 samlet de seg i Pittsburgh, Pennsylvania og dannet National Union of Elevator Constructors (NUEC). Da de i 1903 fikk med seg heismontørene i Canada endret de navn til International Union of Elevator Constructors (IUEC). Sammen skulle de fremme og beskytte interessene til tusenvis av heismontører i hele Nord-Amerika.

Iblant annet 1914 har IUEC måtte kjempe for sin egen eksistens da AFL-CIO (LO) ville slå dem sammen med forbundet for mekanikere og metallarbeidere. Mot alle odds og med gode argumenter som sikkerhet beholdt de sin eksistens.

I dag har de 85 prosent organiseringsgrad innen heis, eller markedsandel som de selv kaller det. Med alle pensjonister utgjør dette ca. 25 000 medlemmer, fordelt

over 77 avdelinger (Locations) over hele USA, Canada og nå nylig også i Puerto Rico.

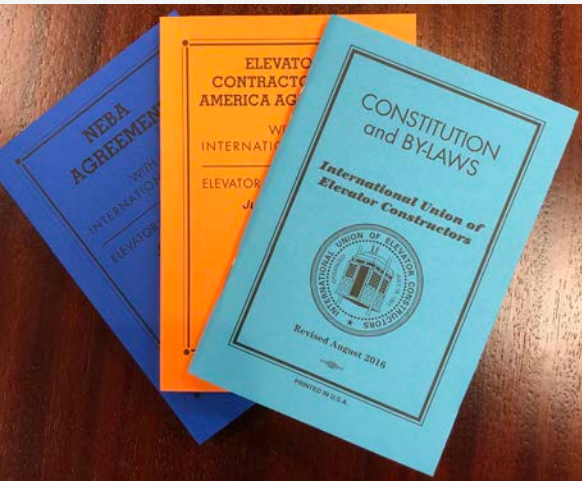
Mange som vi snakket med kunne fortelle at de var alt fra andre og opptil fjerde generasjon heismontører i sin familie.

ANSETTELSESFORHOLD OG KONTINGENT

Vi har alltid fått høre at heismontørene i Nord-Amerika er ansatt gjennom fagforeningen og leies ut til heisbedriftene. Under vårt besøk får vi vite at alle blir lønnet fra bedriften

Monument utenfor IUEC Local 10.

IUEC sine tariffavtaler løper for fem år av gangen.

som har det fulle ansvaret for montørene. Men at det hvert femte år forhandles frem femårs-kontrakter med heisbedriftene. Mye likt våres tariffavtale. De har ingen klubber og lokalavtaler i bedriften slik som vi har i Norge.

Alle medlemmer må betale en kontingent til fagforeningen som dekker pensjon, forsikring med mer. Dette har ført til at fagforeningen har vært nødt til å kjøre egne kurs for konene til heismontørene hvor de forklarer hva alt går til. Først da bruker de å få en forståelse om hva pengene går til.

Ansettelsesvernet er ikke noe annerledes i IUEC enn i USA forøvrig. En forteller oss at sjefen godt kan komme på fredag klokken halv tre å si at fra mandag har vi ikke mer arbeid. Men skulle en av en eller annen grunn miste jobben prøver fagforeningen å finne arbeid til vedkommende i en annen heisbedrift.

Vil du vite mer om den Nordamerikanske fagforeningen så klikk deg inn på www.iuec.org.

IUEC

HEISBEDRIFTER Det finnes i dag ca. 500 forskjellige heisbedrifter i USA, deriblant de fire store konsernene som OTIS, Kone, Thyssen og Schindler. Resten er uavhengige selskaper med opptil hundre ansatte. Orona finnes ikke i USA.

TARIFFAVTALER IUEC har to sett med tariffavtaler. En med de multinasjonale selskapene og en med de uavhengige.

ARBEIDET Tariffavtalene beskriver hva slags arbeid som kan være prefabrikkert, og hvilket arbeid man skal være to på. Men det virket som at de hadde gitt etter for presset på servicetider.

ARBEIDSOMRÅDER De anser alt fra heiser og rulletrapp til vindmølleheiser som sitt arbeid.

LØNN Varier i de forskjellige avdelingene fra 40 til 67 dollar i timen. San Fransisco var best betalt.

OVERTIDSTILLEGG 100% på alle timer på montasje. 70% på Service/rep.

LØNNSØKNING Tariffavtalene sikrer heismontørene 3,28 % lønnsøkning i hvert av de fem årene avtalen gjelder for. Under denne perioden hadde de ingen streikerett. De hadde ingen lokale avtaler utover dette.

FERIE Fire uker ferie i året, hvorav to av dem jobbes inn. Bedriften betaler 6 % feriepenger for de som har arbeidet under 5 år i bransjen. 8 % for de over 5 år.

HØYTIDER 8 høytidsdager fullt betalt i året

PENSJON De har et eget pensjonsfond som gir utbetaling. For hvert år man jobber opparbeider man seg en pensjonskreditt. 40 års arbeid utgjør utbetaling på ca. 4000 dollar i måneden til heismontører.

PENSJONSALDER Man kan gå av allerede på 55 år men da tapte man store penger, så vanlig pensjonsalder i IUEC var på mellom 58 og 62 år.

HELSEFORSIKRING har de gjennom IUEC

VED DØD Familien får en erstatning på ca. 100 000 dollar fra IUEC hvis et medlem skulle dø. Bedriften utbetaler ingenting.

En del av opplæringen besto av sveisekurs, da de amerikanske montørene sveiset mye.

En hydrauliksimulator.

En instruktør i Washington. Når han ikke var instruktør jobbet han som heismontør.

LÆRLINGORDNING OG ETTERUTDANNING I IUEC

USA og Norge er mest sannsynlig de to eneste landene i verden som har eget fag for heismontøryrket. Som en del av HMFs studietur tok vi derfor en nærmere titt på hvordan bransjen i USA håndterer opplæring og etterutdanning.

TOR-ERIK LUNDBERG BÅRD NAVRUD

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

Blant de rundt 25.000 medlemmene organisert i IUEC, finner vi mange lærlinger. Bare i Local 10 i Washington DC er det 1100 organiserte. Av disse er cirka 300 lærlinger. Til sammenligning er vi i hele Norge cirka 800 organiserte hvorav cirka 50 lærlinger (2016-2018 kullet).

LÆRLINGPROGRAM - APPRENTICE PROGRAM

Til forskjell fra Norge har ikke amerikanerne noen offentlig yrkesskole. Når man er så heldig å få lærlin-geplass i heis, begynner man fra

“scratch”. Det er ikke krav til noen annen utdanning enn bestått High School (ungdomsskole). Utvelgelsen av lærlinger skjer på bakgrunn av intervjuer. Komiteen som er ansvarlig for intervjuene er også den samme komiteen som står for oppfølging og til slutt godkjenning som fagarbeider. I denne komiteen sitter det to representanter fra arbeidsgiverne og to fra IUEC.

LÆRETID PÅ 8000 TIMER

Læretiden er på cirka fire år, hvorav

8000 timer er praktisk læring i bedrift på dagtid og 576 timer teoriundervisning på kveldstid. De første seks månedene er en prøveperiode med åtte moduler man må igjennom. Seks moduler med lærebøker og to moduler med online-kurs. Dette blir fulgt opp av 25 eksamener underveis. Denne perioden av læretiden blir ansett som en prøvetid. Da kan man omtrent få sparken på dagen hvis man ikke henger med. Etter dette er det stort sett undervisning i klasserom en kveld i uka, med kontinuerlige

eksamener for å forsikre at lærlingene henger med. Det er den samme komiteen som ansetter lærlingene som også følger opp. Kommer man gjennom dette programmet avsluttes læretiden med en teorieksamen på 163 spørsmål. Består man denne kan man kalle seg en heismontør. Hvis man stryker må en vente tolv måneder før man får lov til å gå opp til en ny eksamen. Denne eksamensformen var det nå diskusjoner rundt om man skulle gjøre om til en mer praktisk eksamen. Med andre ord var de ganske nysgjerrige på vår fagprøve.

ETTERUTDANNING – NEIEP

Etterutdanningen av heismontører foregår også i de samme lokalene som lærlingene bruker. Ganske likt som kurscenteret vårt på utdanningssenteret (HBU). Forskjellen fra oss er at all etterutdanning skjer på kveldstid. For å tegne et bilde av forholdene er det i hele USA over 800 instruktører. Til sammenligning har vi på HBU per dags dato cirka ti instruktører. Budsjettet i NEIEP er på cirka 26 millioner dollar. I Norge har HBU et budsjett på litt over seks millioner kroner.

De tilbyr i dag 39 kurs, inkludert sikkerhetskurs. HBU har i dag seks løpende kurs i tillegg til sikkerhetskurs (FSE). Antall deltakere ligger på rundt 55 %. Dette er litt lavere enn hos oss. Vi har på HBU rundt 60% deltakelse. Men ikke verst med tanke på at undervisningen skjer på kveldstid. De ble nesten stumme når de hørte hvordan det fungerte hos oss: Undervisning på dagtid, dekket hotell, dekket reise og dekket tapt arbeidsfortjeneste.

UNDERVISNINGSMATERIELL

Når det kommer til undervisningsmateriellet er nok ikke det veldig ulikt det vi har på senteret vårt. De har noen modeller som er litt mer mobile enn det vi har. Dette skyldes at de kjører en del opplæring av instruktører på et konferansesenter. Hovedfokuset er hydraulikk.

De har de samme utfordringene som oss med tanke på tilgang på materiell fra de store multinasjonale selskapene. Dermed blir det brukt mye utstyr fra såkalte uavhengige leverandører. Men på et område ligger de et stykke foran oss. De har fått laget to virtuelle-program (VR). Et for rulletrapp og et for heis. Her har de lagt ned mye ressurser. De var dermed ikke noe særlig interessert i at vi skulle få tilgang til dette helt uten videre. Men det lille vi så og har sett av det, så det utrolig bra ut.

Bård Navrud ser på en av NEIEP sine simulatorer.

Det er godt og se at det er flere land som fortsatt tenker «et helt stykke arbeid» og er stolte av å være HEISMONTØRER!

UTDANNING

Apprentice program Lærlingprogram.
 Probation-time Seks første mnd. er prøvetid for lærlinger.
 Alder De fleste lærlinger er mellom 20 og 30 år.
 Lærlinglønn 50 % - 80 % av montørlønn.
 Kursmateriell Lærlinger får PC til 1500 dollar.
 Læretid 8000 timer.
 Fagprøven Teoretisk prøve med 160 spørsmål.
 Studiepoeng Heisutdanningen gir grunnlag for 52 studiepoeng.

ETTERUTDANNING

NEIEP National Elevator Industry Educational Program.
 Budsjett 26 millioner dollar.
 Bedriftene betaler 0,62 dollar per arbeidet time til NEIEP.
 Instruktører 829 kursinstruktører.
 Virtuelt dataprogram NEIEP brukte 8 år og \$1M på utviklingen.

Days since Last IUEC On the Job death - Josh Bosch

62 : 00 : 53 : 31
DAYS   HOURS   MINUTES   SECONDS

På IUEC sin hjemmeside tikker en klokke som teller ned siden sist dødsulykke i bransjen.

MANGE DØDSULYKKER I IUEC

Det var en gråtkvalt IUEC Safety Director, Mike Langer, som stod ovenfor The General Executive Board og fortalte om den siste tragiske ulykken til montøren Josh Bosch som nylig omkom etter en arbeidsulykke. Josh (38) etterlot seg kone og to døtre. Han er den andre som omkommer i løpet av årets to første måneder.

TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

Det er mange ulykker på amerikanske byggeplasser. Her fra en byggeplass i Washington DC.

BROTHER JOSH

Brother Josh omkom etter en ulykke med strømgjennomgang ved arbeid på en rulletrapp.

Josh føyer seg desverre inn i rekken av omkomne medlemmer de siste åra. Siden januar 2012 har 40 medlemmer av IUEC omkommet i arbeidet. Nå var de i gang med å lage et eget minnesmerke utenfor hovedkontoret i Columbia, Maryland, til minne om de 280 medlemmene som hadde omkommet i arbeidet siden starten i 1901.

Da de hørte om hvor lenge det var siden vi i Norge hadde hatt en dødsulykke, ble de interessert. De ønsket å inngå et samarbeid slik at vi kunne utveksle erfaringer for sammen å forebygge ulykker. Vi tror at vi kan ha

like mye å lære av deres ulykker ved å gjennomgå disse på sikkerhetskursene til HBU eller ved å skrive om dem i Heismontøren.

NEAR MISS

Nestenulykker skal meldes til den bedriften hvor de er ansatt og til IUEC. Men det er det liten kultur for, sukket Mike, som sa at mange fryktet at ved å melde fra så skulle dette gå utover arbeidsforholdet. Uønskede hendelser har de ikke noe system for å rapportere. Hvis det skjedde en alvorlig ulykke, så skyldte bedriftene som regel på at montøren hadde jobbet uforsvarlig, og fraskrev seg alt ansvar.

Her har de tydeligvis en lang vei igjen å gå. For det er gjennom å lære av hverandres feil og sette inn

forebyggende tiltak vi best kan forebygge ulykker. Rapportering bør belønnes - ikke straffes!

LANGT ETTER I SIKKERHETSARBEIDET

Det var først når Frank J. Christensen ble General President i 2013 at fagforeningen begynte å fokusere på sikkerhet i bransjen. Siden 2017 har Mike Langer arbeidet på fulltid i IUEC som Safety Director. De trener opp egne instruktører innen sikkerhet via det amerikanske arbeidsdepartementets program kalt «Occupational Safety and Health Administration» (OSHA).

MANGLT SIKKERHETSKULTUR

På et møte utveksler vi erfaring med helse, miljø og sikkerhet i heisbransjen. Vi ble overasket over hva de hadde å si. For mindre en ti år siden var det helt vanlig å laste heismateriellet av lastebilen med håndkraft. Det er de færreste sjaktene som har sjakttlys. Under montasjen henger de i stedet opp en lampe i toppen av sjakten. Det var heller ikke vanlig å male sjaktene.

Da vi gikk forbi en byggeplass la vi merke til at alle gikk i privattøy med unntak av en genser med logo. Fallsele og hjelm hadde de fleste på. Da kunne James Demmel fortelle at dette var helt vanlig også i heisbransjen. Personlig verneutstyr som

Plansjen viser påbudt verneutstyr på byggeplassen både på spansk og engelsk.

hørselvern var det generelt ingen kultur for å bruke på byggeplassene. Verneskoene måtte de selv kjøpe. Med unntak av i Schindler og Otis hvor de fikk dekket henholdsvis inntil 200 dollar og 100 dollar fra bedriftene til å kjøpe et par vernesko. Det var ikke uvanlig å få en verktøygodtgjørelse mot at de selv kjøpte inn nødvendig verktøy. Vil de da velge å kjøpe inn det mest egnede verktøyet?

HVA KAN VI LÆRE AV DEM?

Foruten for å forsøke å lære av deres ulykker kan det være noe å hente for oss. En god ting som de gjorde var at de delte alle sikkerhetsad-

varsler (Safety Alerts) som kom fra bedriftene på sine nettsider. Dette i samarbeid med bedriftene.

De har også brukt mye ressurser på å forske på helseskadene ved innånding av kvartsstøv (Silica) – et tilsetningsmiddel i betongen for å gi den en god tetthet og bestandighet. Kvartsstøvet frigis ved boring i betongen.

Dette er noe som vi i den norske heisbransjen bør se nærmere på.

LAND OF THE FREE?

De amerikanske heismontørene har hele 85 prosent fagorganiserte og er en sterk fagforening. Takket være dette har de lønninger og fordeler som de fleste amerikanere kan se langt etter.

☐ ☰ TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

BRUKKET RYGG

85 prosent er svært mye til å være USA hvor fagbevegelsen kan sies å ligge med brukket rygg. I 1950 var hver tredje arbeider i privat sektor organisert. I dag ligger tallet på en av 20. Den lave organisasjonsgraden er hovedårsaken til at arbeidere i USA tjener stadig dårligere, mens de rike blir rikere. Vi får vite at elektrikerne i USA har en grei organisasjonsgrad på 30 prosent.

I møte med AFL-CIO (LO) får vi høre at flere forbinder ordet «union» med mafia. Når de er ute på arbeidsplasser må de derfor være veldig forsiktig med hvordan de ordlegger seg.

Representant fra IUEC sin Chicago-avdeling.

I IUEC har de en egen avdeling som på fulltid har som oppgave å organisere nye medlemmer. Da har de et eget fond som kan tilby bedriftene å dekke noen av kostnadene ved inngåelse av en avtale med fagforeningen. Som å dekke utgiftene til feriepenger de første seks månedene. Dersom heisbedriften ansetter nye uorganiserte heismontører, skal de ifølge tariffavtalen måtte organisere seg i IUEC innen 30 dager.

DE RIKE BLIR RIKERE

De aller rikeste i USA eier like store verdier som de 90 prosent fattige til sammen. I et land hvor over 40 millioner mennesker lever under fattigdomsgrensen som ligger på rundt 100 000 kroner for en enslig person. Minstelønnen i USA er på 7,25 dollar i timen.

Disse menneskene ender opp i en ond sirkel, sa James Demmel (IUEC) i det vi passerte et dårlige nabolag i

utkantene av Washington D.C. Skulle du punktere her, er det bare å fortsette på felgen. Han siktet til det belastede miljøet. Klassikeren er at far har stukket av og moren må ta seg to eller tre jobber for å brødfø familien. Det er ikke uvanlig å måtte jobbe 80 timers uke. Barna blir overlatt til seg selv og havner fort i kriminelle gjenger.

FAGFORENINGSKNUSING OG SOSIAL DUMPING

De opplever ofte det de beskriver som fagforeningsknusing. Som verst i klassen nevnes Donald Trump. Han bruker gjerne fagforeningsbedrifter på byggeprosjekter, men slipper som oftest unna med å bare betalt 80 prosent av regningen med hjelp av gode advokater. De finner alltid et eller annet å klage på som forsinkelser på byggeprosjektet osv. Men de fagorganiserte kunne ikke boikotte disse anleggene, for da ville prosjektene heller gå til «non-union-workers», og det ønsket de ikke. De var fortvilet

De opplever ofte det de beskriver som fagforeningsknusing. Som verst i klassen nevnes Donald Trump.

Fra terrassen til AFL-CIO (Amerikanske LO) ser de over til nærmeste nabo i det hvite hus. IUEC hadde ikke mye positivt å si om den sittende presidenten.

over at 42 prosent av medlemmene til IUEC stemte på Trump under valget.

Det er mange meksikanere i amerikansk arbeidsliv. Dette fører til utfordringer med språk og kultur på byggeplassene. Mange illegale meksikanere utnyttes på det groveste, og må jobbe gratis mot at de får litt mat og et sted å bo. Til gjengjeld så melder ikke arbeidsgiveren dem til migrasjonspolitiet.

WE CALL IT COMMUNISM

Da vi fortalte om de norske velferdsordningene som sykepenger, helse-tjenester og fem uker ferie utalte en av dem spøkefullt: «that's what we call communism». Allikevel har våre venner i IUEC en mer inkluderende tankegang enn hva som gjenspeiler seg i det politiske bildet i landet.

Har man ikke «benefits» gjennom sitt arbeidsforhold må mange amerikanere velge mellom å betale for tak over hodet eller helseforsikring. Noen lovbestemt rett til sykepenger eller noen form for betalt foreldre-

permisjon eksisterer ikke. Noe som igjen går utover de med dårligst betalte lavstatusjobbene.

PENSJON

Mange har ikke en gang råd til å gå av med pensjon og jobber til de blir båret ut, dersom de er så heldige å ha en jobb å gå til, blir vi fortalt. For den offentlige pensjonen er ikke noe å leve av. En vanlig offentlig pensjon ligger på rundt 1000 dollar i måneden for menn, og 700 dollar for kvinner.

FERIE

Ferie kan man se langt etter da dette heller ikke er en lovfestet rett. Derfor har en av fire amerikanere ingen ferie i det hele tatt. De som har forhandlet seg frem til noe ferie, har i gjennomsnitt ni årlige betalte feriedager og seks nasjonale fridager med lønn. I IUEC har de inntil fire uker ferie, samt åtte betalte høytidsdager.

Stolte heismontører i IUEC viser gjerne frem til verden at de er organisert.

DOM I KORRUPSJONSSAK MOT HEISKONTROLLØRER I NEW YORK

Heismontøren meldte i mars 1996 at daværende borgermester Giuliani i New York City suspenderte 42 heiskontrollører som var tiltalt for korrupsjon.

SHUTTERSTOCK VIDAR NORDBØ

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

Bortimot tre fjerdedeler av de 58 heiskontrollørene i New York City ble suspendert etter at føderale etterforskere (FBI) igangsatte bred etterforskning av et nettverk av korrupsjon. Anklagene gikk ut på at kontrollørene mottok betaling for å forsere saker, godkjenne arbeid før det var ferdigstilt og for å se igjennom fingrene med mindre brudd på sikkerhetsforskriftene.

Både etterforskerne og borgermesteren understreket at publikums sikkerhet ikke var satt i fare. Etterforskningen pågikk over tre års tid og innbefattet en dekkoperasjon der

New York

"Hver gang en mulighet bød seg, tok kontrollørene imot"

etterforskerne utga seg for å være entreprenører. Under etterforskningen var det et tett samarbeid mellom påtalemyndighetene og ledelsen for bygningsrådet (Building Department) slik at publikums sikkerhet ble ivaretatt. Byens sikkerhetsforskrifter krever at de ca. 52.000 heiser får fem kontrollbesøk pr. 2-årsperiode - i boliger og kontorbygg.

UTPRESSING

Etterforskningen gikk inn i en rekke av skandaler som går årtier tilbake. "Hver gang en mulighet bød seg, tok kontrollørene imot" sa Giuliani i en liknende sak i 1984, den gang han var statsadvokat i Manhattan. Den 10. juli 1998 kunne så Mary Jo White, statsadvokat i New Yorks Southern District, forkynne at den siste av i alt 26 arresterte og tiltalte heiskontrollører - etter ukelang rettsak i en jurydomstol - var kjent skyldig i organisert pengeutpressing av heiseiere og heisfirmaer i forbindelse med utøvelsen av arbeidet.

Alle 26 ble suspendert fra sine stillinger i april 1996, og er ikke lenger ansatt i heiskontrollen. Dommen stadfestet etterforskningens funn - at kontrollørene mottok ekstra betaling for i det hele tatt å ekspedere meldinger om modernisering og nyanlegg, pluss ekstra betaling for i det hele tatt å møte opp på sikkerhetskontroll. Selv om betaling under bordet fant sted, møtte ikke alltid kontrolløren likevel. Bevisbildet i sakene avdekket et mønster av at byens heiskontroll - fra topp til bunn - fungerte som et rent utpressingsforetak over en drøy tiårsperiode fra midten av 80-tallet. Dommen slo fast at det ikke ble funnet bevis for svekket sikkerhet på heisene som følge av korrupsjonen. Dommen tilsier en straffutmåling på inntil 20 års fengsel for hvert av de 8 tiltalepunktene.

Trykket i Heismontøren første gang i nr 1/2002

FIRMABILER OG PERSONVERN

De fleste heismontører i USA kjører firmabil. De få som kjører privatbil får kjøregodtgjørelse i henhold til statlige satser. I de fleste firmabilene er det montert GPS og flåtestyring. Vi får høre en historie om at det inne på kontoret til en av de store konsernene henger en stor skjerm hvor alle til enhver tid kan se hvor den enkelte er. Det velkjente sikkerhetsargumentet og krav fra myndigheten er blitt flittig brukt av bedriftene. Blir du sett på feil sted til feil tid så er dette avskjedelsesgrunn. Derfor spiser mange servicemontører maten sin i bilen mellom oppdrag.

IUEC OG STREIK

I USA har ikke IUEC streiket siden 1972 blir vi fortalt. Denne streiken varte i 100 dager og handlet om blant annet pensjon.

I 2017 streiket de kanadiske montørene i flere måneder i forbindelse med inngåelse av ny tariffavtale. Det meldtes om streikebryteri og isfront mellom partene. Før dette streiket de i 2013 da tariffavtalen mellom Kone, Otis, Schindler og Thyssen utløp.

I USA er det opptil hver stat om de vil adoptere den siste heisstandarden som er tilgjengelig.

FBI ETTERFORSKET SAMRØRE MELLOM MAFIA OG HEISMONTØRER I NEW YORK

I 2012 skrev New York Post at statsadvokaten forberedte en tiltale mot en høytstående tillitsvalgt for heismontørenes avdeling 1, New York, for samrøre med mafiaen. Avisen påstod at i alt opptil 75 personer knyttet til heismontørenes fagforbund ville bli tiltalt i samme sak. Den ledende tillitsvalgte avviste beskyldningene som usanne.

Avisen viste til at man i forbindelse med reparasjonsarbeidene ved Ground Zero - der tidligere World Trade Center sto - startet en kampanje mot bruk av mafiabefengte fagforeninger som "upatriotisk" virket fordyrende på gjenoppbyggingsarbeidet. Flere andre forbund i byggebransjen var også i søkelyset.

VARME ARBEIDER

I USA var det vanlig å montere festjern ved å sveise dem fast, blir vi fortalt på et besøk til et pågående sveisekurs ved heisskolen NEIEP. En av instruktørene fortalte at det nylig hadde begynt å brenne i en sjaktgrube som følge av sveisearbeid. Dette førte til at beltene på heisen brant opp, og heisen falt før den fanget.

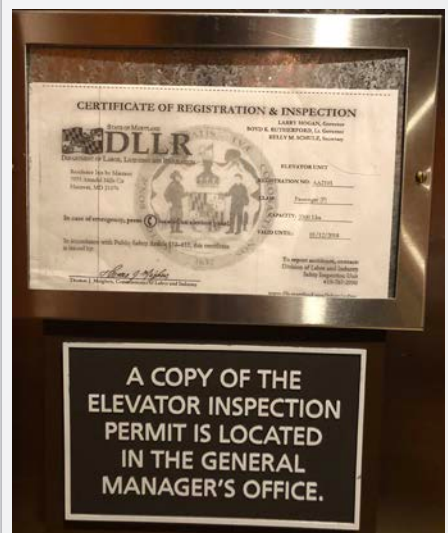
FORSKRIFTER

I USA er det opptil hver stat om de vil adoptere den siste heisstandarden som er tilgjengelig. Derfor risikerer man at det er ett sett regler som gjelder for en stat, mens helt andre regler i de andre statene.

HEISKONTROLL

Det finnes i dag mellom 50 til 100 heiskontrollfirmaer. De tar mellom 20 til 100 dollar per heis. Det har dessverre blitt vanlig med bonus for sikkerhetskontrollører.

Noen heiskontroller er offentlige. De er beryktet for å ta penger under bordet for å godkjenne heiser som ikke burde være godkjent. I 1996 anklaget FBI nesten ¾ av heiskontrollørene i USA for korrupsjon. Et flertall av disse ble dømt.

Sertifikatet i heistolen viste at heisen var godkjent av heiskontrollen. Dette sertifikatet gikk ut i 2018.

ADECCO BLIR IKKE OPPLÆRINGSBEDRIFT

Allerede i august 2018 søkte bemanningsbyrået Adecco om å få bli opplæringsbedrift i tømrer- og betongfagene.

📺 ALEXANDER UDNES JORDNES 📄 PETTER VELLESEN

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

SØKNAD AVVIST

De hadde allerede vært i kontakt med Byggopp (opplæringskontoret), men hadde fått nei til å bli medlem der. Etter at Oslo kommunes avdeling for fagopplæring (FAG) hadde hatt møte med bedriften ble det konstatert at søknaden var mangelfull – først og fremst fordi det ikke var utarbeida en intern plan for opplæringa. Det kom også fram at søknaden i første omgang gjaldt tømrerfaget og bedriften bestemte seg for å søke medlemskap i Opplæringskontoret for tømrerfaget. I desember ble søknaden avvist også der.

ADECCO GA SEG IKKE

Men Adecco ga seg ikke med det! De opprettholdt søknaden om å

bli selvstendig opplæringsbedrift, og la samtidig mer arbeid ned i selve søknaden. I januar bestemte FAG (Oslo kommunes avdeling for fagopplæring) seg for å innstille på at søknaden skal bli godkjent! Da reagerte fagforeningene. Ikke vet vi hvorfor FAG innstilte på søknaden, men vi antar at de så seg blinde på formalitetene og ikke vurderte politikken bak og virkningene et slikt vedtak ville få. Det gjorde fagforeningene som gikk sterkt imot at Adecco – eller noe annet bemanningsbyrå – skulle bli godkjent som lærebedrift.

MANGEL PÅ LÆRLINGER

Det er mangel på lærlinger innenfor byggfagene, noe som ganske fort kan utvikle seg til et samfunnsproblem

ved at vi ikke vil ha nok fagarbeidere til å utføre byggeoppdragene. Denne utviklingen har vært kjent lenge og blir tatt alvorlig av alle parter i arbeidslivet. Oslo kommune har også innsett dette og forsøker å motvirke denne tendensen gjennom å innføre den såkalte Oslomodellen for et seriøst arbeidsliv. Oslomodellen inneholder som kjent sterke føringer for bruk av lærlinger på byggeplasser for Oslo kommune.

Vi er overbevist om at dette arbeidet vil undergraves ved at Adecco blir lærebedrift. Det vil føre til at Adecco kan leie ut lærlinger til bedrifter som ellers ikke tilfredsstillter kravene med henblikk på å få byggeoppdrag for kommunen. På den måten vil det bli færre lærlinger, ikke flere, dersom denne godkjenningen går gjennom. Adecco forsøker her å omgå Oslo-modellens intensjoner.

BEMANNINGSBRANSJEN ER UTEN EGEN PRODUKSJON

Det er mulig at det kan argumenteres for at søknaden tilfredsstillter Yrkesopplæringsnemndas kriterier, men etter vår mening er dette i så fall bare på det formelle plan. Bemanningsbransjens vesen og

«Det er vanskelig å se for seg at en bemanningsbedrift vil kunne oppfylle vilkårene for å bli godkjent som lærebedrift i fag hvor bedriften ikke har egen produksjon.»

forretningside er jo å leie ut arbeidskraft på kortvarig basis til bedrifter som har et forbigående behov for denne arbeidskrafta. Produksjonen foregår i innleiebedriften. Vi kan ikke med vår beste vilje se at dette kan være med på å skape hverken den stabiliteten eller allsidigheten som trengs for å skape et godt opplæringsmiljø. Tvert imot: Dersom denne søknaden hadde blitt godkjent ville Oslo kommune ikke bare undergrave lærlingeordningen og Osломodellen, de ville vært med på å legitimere bemanningsbransjen og sidestille den med produksjonsbedrifter når det gjelder fagopplæring.

BREDT SAMARBEID

Vi har i de siste åra opplevd et godt samarbeid mellom bygningsfagforeningene på tvers av forbundsgrensene. Vi kan godt kalle det en kampanje. Så ikke lenge etter FAGs innstilling var kjent tok Oslo Bygningsarbeiderforening, Tømrer og Byggfagforeningen, Rørleggerne Fagforening, Heismontørenes Fagforening og Elektromontørenes forening Oslo og Akershus initiativ til en fanemarkering i forkant av Yrkesopplæringsnemndas møte den 25. mars hvor saken skulle behandles. Vi opplevde bred støtte fra resten av fagbevegelsen og alle som vil ta vare på den norske fagopplæringa.

STØTTE FRA ARBEIDSGIVERNE

Fagforeningene var ikke de eneste som hadde svingt på seg i denne saken. Allerede før jul hadde Byggmesterforbundet sendt et brev til kunnskapsdepartementet med spørsmål om det er grunnlag for å

Fra v. Håvard Hanslien, Martin Hansen, Thomas Hansen og Kristoffer Nylund (Schindler) i godt selskap med andre fagorganiserte på en markering mot bemanningsbransjen foran Stortinget i 2017. Flere markeringer kommer det nok til å bli i fremtiden.

kunne godkjenne bemanningsbedrifter som opplæringsbedrifter. Svaret kom som bestilt, et par uker før møtet – og demonstrasjonen – og konkluderte med å gi støtte til vårt syn: Det er «vanskelig å se for seg at en bemanningsbedrift vil kunne oppfylle vilkårene for å bli godkjent som lærebedrift i fag hvor bedriften ikke har egen produksjon.»

EN VELLYKKET AKSJON – UTEN Å AKSJONERE!

Med dette hadde ikke Adecco noe særlig annet valg enn å trekke søknaden. Aksjonen vår førte altså til seier uten at vi behøvde å gjennomføre den! Men historien er dessverre ikke slutt. Departementet mener tydeligvis at det er en god ide å slippe bemanningsbransjen løs på lærlingene våre. I hvert fall vil de se på om

«det kan være hensiktsmessig å utrede nærmere om slike bedrifter bør kunne godkjennes som lærebedrifter.» Den utredningen kan de spare seg! Ungdommene våre fortjener å få en allsidig fagopplæring på en bred faglig plattform, med et fagmiljø som gjør dem til de beste fagarbeiderne. De skal ikke å leies ut for å dekke oppdragsgivernes kortvarige behov.

Petter Velleesen,
Oslo Bygningsarbeiderforening

«En vellykket aksjon – uten å aksjonere!»

BUSEMENN FRA BRÜSSEL: FAGBEVEGELSEN OG EØS

Det har gått to år siden Heismontørens siste temanummer om EØS-avtalen. Den gangen var det havnearbeidernes situasjon under EØS-avtalen som fikk mest spalteplass.

JOHNNY LEO JOHANSEN, HMF ARKIV
BJØRN TORE EGEBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

Vi har også skrevet om Vikarbyrå-direktivet, der overvåkningsorganet ESA skulle undersøke om heisoverenskomsten var i strid med EØS-avtalen, og derfor måtte endres. (Forbudet mot innleie fra bedrifter som har til formål å drive utleie). Vi har skrevet at polske og litauiske arbeidere som er utstasjonert fra hjemlandet ikke har rett på yrkesskade-forsikring under arbeid i Norge. De

som har fulgt landsråd og årsmøter i HMF har også fått høre om hvordan bemanningsselskapenes bruk og diskriminering av uorganiserte arbeid innvandrere fører til at mer og mer arbeid skjer utenfor tariffavtalene. Helt etter EØS-avtalens formål.

KAMP MOT EØS?

Men skjer det noen kamp mot EØS-avtalen og dens virkninger? Det er

hundrevis med kritiske uttalelser fra fagforeninger. Det er forhåpninger om at neste landsmøte i Fellesforbundet skal gå inn for å si opp EØS-avtalen. Men fagbevegelsen pleier ikke å vinne med uttalelser og vedtak alene. Kamp må til. For eksempel er det så langt ingen som nekter å losse vogntog som blir kjørt av utslitte og underbetalte sjåførere fra Slovakia eller Filippinene. Heller ingen byggeplass er stengt ennå, men flere demonstrasjoner det siste året kan gi håp om at vi nærmer oss den første byggeplass-stengningen.

BEMANNINGSBRANSJEN

Det mest lovende er de politiske streikene med krav om forbud av bemanningsselskapene. Sist var det 6. mars i Oslo. Disse streikene har ikke «Nei til EØS» med i plattformen, men de som deltar skjønner nok sammenhengen så altfor godt. Denne gangen var det flere innvandrere enn tidligere som deltok i markeringen foran Stortinget.

Havnearbeiderne tapte streiken i Risavika, og de som deltok i sympatistreik i Tromsø og Mosjøen mista jobben. Foto: J. Leo Johansen.

De var mektig provosert over bemanningsselskaperens nye løsarbeidermodell:

«Gi mannen 5 % stilling og forbud mot å ta andre jobber. La han så jobbe ræva av seg i de ukene du trenger han mest, og hiv han ut etterpå. Kall det gjennomsnittsberegning av arbeidstida etter avtale med arbeidstaker».

Det var også en flott markering utenfor Stordalen-hotellet The Hub, en markering mot ulovlig innleie.

HAVNA

Havnearbeiderne tapte streiken i Risavika, og de som deltok i sympatistreik i Tromsø og Mosjøen mista jobben. I ettertid har også Oslo Bryggearbeiderforening gått mer eller mindre i oppløsning. Bare en håndfull av de tidligere medlemmene er i dag i arbeid i ulike selskap på havna. Dette kunne det ha vært skrevet et helt nummer om av i Heismontøren. Transportarbeiderforbundet hadde satsa på at en rettferdig dom i Holship-saken (se Heismontøren nr. 1/2017) skulle gi kampen vind i seilene. I stedet havnet høyesterett på at EØS-avtalen hadde forrang framfor internasjonale avtaler (ILO) om enerett for registrerte havnearbeidere. Det har blitt en brutal lærdom fra havnearbeidernes kamp at NHO kan

Det blir ikke mindre sosial dumping og flere faste ansettelser med EUs direktiver. Foto: HMF arkiv.

finne ammunisjon i EØS-avtalen til å knekke fagorganisering i store deler av mange bransjer.

BYGNINGSBRANSJEN OG VERFTENE

Her synker organisasjonsgraden sterkt, som følge av at hovedbedriftene satser på underleverandører og bemanningsselskap. Fortrinnsvis underleverandører og bemanningsselskap uten tariffavtale og fagorganiserte, sjølsagt. Løsarbeidersystemet dominerer. I hovedbedriftene begynner gjennomsnittsalderen å bli høy. Det tas inn lite lærlinger, og rekrutteres sjelden. Klubbene presses til å godta bortsetting og innleie, for «ellers blir vi for dyre og vi får ikke arbeid». Mange tillitsvalgte har bygd opp et tårn av frustrasjon. Da NHO fikk medhold i Høyesterett, fikk Roar Abrahamsen nok. Han er leder i Fellesforbundet avdeling 5, og går nå inn for å si opp EØS-avtalen.

Lønn, tariffavtaler og arbeidsvilkår står under hardt press i alle EU-landa. Det skyldes at det er svært store forskjeller når det gjelder selselsetting, lønnsnivå, arbeidsvilkår og sosiale rettigheter mellom fattige østeuropeiske land og land i Nord- og Vest-Europa og innad i landene. Forskjellene gir opphav til omfattende arbeidsvandring og utnyttning av utsatte arbeidstakere. Resultatet er utbredt sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, som ødelegger arbeidsmarkedet, svekker fagbevegelsen og utkonkurrerer seriøse bedrifter i alle land. De store forskjellene brukes også til å svekke velferdsstaten og redusere sosiale ytelser. I land som Polen brukes ukrainere o.a. til å presse vilkårene der.

Men forskeren Jon Erik Dølvik (frifagbevegelse.no, publisert 18.02.19) ser fortsatt på EØS-avtalen som noe fint:

Om man i tillegg gir blaffen i en dom i EFTA-domstolen bringes kampen opp på et høyere nivå.

«Denne særnorske utviklingen – høy arbeidsinnvandring og store lønnsforskjeller (BTEs merknad) - kall det gjerne mild «kuwaitisering» – skyldes naturligvis ikke Norges EU/EØS-tilknytning. Men norsk økonomi har tjent stort på tilgangen av billig arbeidskraft og underleverandører. Den har muliggjort en svært ekspansiv økonomisk politikk og offshoreutbygging uten galopperende inflasjon, og har fristet mange arbeidsgivere til å «omgå» den norske arbeidslivsmodellen i jakt på kortsiktige gevinster. Drivkreftene bak arbeidskraftsimporten og de underliggende svakhetene i modellen vil ikke forsvinne ved en utmelding av EØS»

Dølvik kommenterer ikke havnearbeiderne og langtransporten, men vil nok også her si at problemene skyldes norske forhold, og ikke EØS-avtalen.

HEISOVERENSKOMSTEN

Da ESA stilte spørsmål med om heisoverenskomsten var i strid med EØS-avtalen, fikk foreningen enkelte velmente råd om at det var lurt å endre overenskomsten, slik at ESA kunne godta den. Foreningen fulgte ikke de rådene. I Foreningens svar til regjeringa stod det rett ut at de bare kunne glemme å kreve endringer i overenskomsten. Hva skjedde så? Til dags dato har det ikke kommet noen busemann fra Brussel som skal skrive om overenskomsten. Dette er

en form for motstand mot EØS som med fordel kan brukes mer. Bare gi blaffen i dem. Vel vitende om at de aldri vil ha kapasitet til å dra alle sånne saker inn for EFTA-domstolen. Om man i tillegg gir blaffen i en dom i EFTA-domstolen bringes kampen opp på et høyere nivå.

YRKESKADFORSIKRING

Etter politisk streik og markering for «Yrkesskadeforsikring for alle» i november fremmet AP et forslag til Stortinget i åtte punkter, hvorav et var: «Stortinget ber regjeringen gjennomgå dagens praksis og foreslå nødvendige lovendringer som sikrer

utenlandske arbeidstakere i Norge like gode rettigheter ved yrkesskade som norske arbeidstakere har.» Forslaget ble nedstemt av regjeringspartiene.

DEN EUROPEISKE ARBEIDSMYNDIGHETEN ELA

Siste skudd på EUs sosial-dumpingmaskin er ELA. Formålet er å håndheve at fri flyt av arbeidskraft foregår uten hindringer. Dette vil selvsagt kunne føre til krav om lovendringer og avtaleendringer. Igjen. Stortinget behandlet et føre-var forslag tidligere i år. Det lød: «Stortinget ber regjeringen påse at norske tariffavtaler og norsk arbeidslivslougiuning gis forrang fremfor Norges forpliktelser som vil kunne inngå i EUs arbeidsmarkedsbyrå ELA (European Labour Authority).»

Forslaget ble nedstemt. De som stemte for var Sp, SV, Rødt, og, Leif Sande fra AP.

Lønn, tariffavtaler og arbeidsvilkår står under hardt press i alle EU-landa. Bildet er hentet fra en løpeseddel som ble brukt under HMFs streik mot sosial dumping i 2004-2005.

315 DAGER MED STREIK GA TARIFFAVTALE

Etter å ha streiket i 315 dager får nå endelig montørene ved Traftec tariffavtale. Det skulle bare mangle, da over 70 prosent av alle elektrobedrifter i Norge har en slik avtale i dag

☰ TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

Mandag 29. april ble partene enige om å inngå en landsdekkende tariffavtale. Fem elektrikere ved rogalandsavdelingen hadde da streiket siden 18. juni i fjor, og uten enighet ville streiken blitt trappet opp til alle avdelinger i bedriften. Enigheten innebærer at «Energioverenskomsten mellom EL og IT Forbundet og Energi Norge» gjøres gjeldende i bedriften

fra og med 15. oktober 2019. Hovedtariffavtalen mellom LO og NHO gjøres gjeldende med en gang. Partene anerkjenner også at det er for lav organisasjonsgrad i selskapet, og at de skal jobbe for å øke den, skriver EL og IT Forbundet. Med dette får montørene rettigheter utover loven gjennom tariffavtalen. Slik som rett til AFP, avtalefestede lønnsbestemmelser, og

de ansatte er sikret medbestemmelse. Noe som igjen bidrar til rettferdig konkurranse mellom bedriftene. Traftec har det meste av sine oppdrag for Statens Vegvesen på flere steder i Norge med vedlikehold og drift av det elektriske anlegget langs veien og med alt fra veibelysning, trafikklys, pumpestasjoner, klimastasjoner til underganger og tunneller.

REDAKSJONEN RETTER

☰ BJØRN TORE EGEBERG

Hva kan en montør på 30 år regne med å få ved langvarig syke/skade-fravær? Jeg skrev om dette i forrige nummer, men det blei feil, så her kommer riktige tall.

Hvis du kommer gjennom nåløyet hos NAV er det altså tre steder du får inntekt fra:

1. Arbeidsavklaringspenger har maksbeløp på 383 000,-
2. Uføreordningen i tjenestepensjonen din gir cirka 80 000,- i året, avhengig av inntekten din før sykdom/skade.
3. Hvis du har uføreforsikringen i medlemskapet ditt, gir den cirka 64 000,- i året.

Altså 527 000,- i året. Husk at skatten blir lavere med en sånn inntekt. Det blir altså trange tider, men ordningene som klubb og forbund har, gir deg cirka 145 000,- mer i året enn en som jobber i en bransje med svake fagforeninger. Takk til Thomas Skoglund som gjorde meg oppmerksom på feilen.

NY LÆREPLAN

☰ BÅRD NAVRUD

Det arbeides i disse dager med å lage nye læreplaner i den videregående skolen.

Gruppen som jobber med ny læreplan for heis består av: Geir Håvi (Opphei), Kari-Anne Bye Aarup (Opphei/HBU), Ben Gjerland (HLF) og Bård Navrud (HMF).

Siden Utdanningsdirektoratet og vi ønsker en best mulig prosess rund dette arbeidet har man bestemt at innspillperiode for Vg2- og Vg3-fagene vil være mellom 20. juni og 1. september.

For de av dere som ønsker å komme med tilbakemeldinger åpnes det en link på UDIR sine hjemmesider hvor man har mulighet til dette. Husk å ta med hvem du eventuelt representerer – privatperson eller organisasjon. Alle tilbakemeldinger mottas med stor takk!

INDUSTRIPOLITIKK PÅ AGENDAEN

På årsmøtet til Heismontørenes Fagforening tidligere i år ble det foreslått å bevilge 30.000 kroner til et nylig oppstarta prosjekt for en offensiv industripolitikk, Industriaksjonen. Årsmøtet var tvilende til beløpet, da flere mente prosjektet manglet en klar visjon. Det endte likevel med en bevilgning på 10.000 kroner. Men hva vil egentlig Industriaksjonen?

FLYER ERIK EIKEDALEN

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

Industriaksjonen ble stiftet i Bergen i begynnelsen av januar i år. Initiativet kom fra et tyvetalls tillitsvalgte fra ulike bransjer i industrien, som møttes sommeren 2018 for å diskutere norsk industripolitikk, eller som Industriaksjonens talsperson Ståle Johansen sa det under Manifestkonferansen 2019: «den manglende industripolitikken hos norske politikere.»

VELFERDSSTATENS ØKONOMISKE GRUNNLAG

«Industripolitikk er mye mer enn industri,» fortsatte Johansen fra talestolen. «Uten stabil høy sysselsetting og organisasjonsgrad, og uten et arbeidsliv med høy produktivitet, ville ikke velferdsstatens økonomiske grunnlag vært tilstede.» Industriaksjonen påpeker at den positive velstandsutviklingen i Norge etter andre verdenskrig er et resultat av et aktivt folkestyre og en sterk fagbevegelse som temmet kapitalismen. «Norsk industri var en avgjørende forutsetning for den positive utviklingen som har gjort Norge til en solid velferdsstat og et av verdens

beste land å leve i for folk flest,» kan vi lese i stiftelsens Industrimanifest 2021. Industriaksjonen vil jobbe for en fortsatt sterk velferdsstat, med «arbeid til alle, reell forhandlings- og streikerett og en norsk strategi for verdiskaping, næringsutvikling og sysselsetting forankret i et aktivt folkestyre». Videre er stiftelsen imot ACER og nye eksportkabler. Norsk kraft til norsk industriutvikling, og norske oppdrag til norsk leverandørindustri, er blant Industriaksjonens kampsaker. Også sosial dumping skal bekjempes, og det skal jobbes for statlige klimainvesteringer globalt som gir høyteknologisk industriutvikling nasjonalt.

BARE ET LUFTSLOTT?

Og det er ikke uten grunn at stiftelsens Industrimanifest har årstallet 2021 som påheng – planen er å aktivt jobbe med å få de politiske partiene til å støtte og løfte norsk industri fram mot stortingsvalget i 2021. Det mangler altså ikke på visjoner, men noe av kritikken som ble rettet mot Industriaksjonen under HMFs årsmøte gikk nettopp på dette. For hva er vel visjoner verdt når det mangler konkrete tiltak? Dette, samt en følelse av at stiftelsen kan ende opp som et luftslott, lå til grunn da HMF valgte å innvilge et mindre beløp enn det som først ble foreslått – fra 30.000 til 10.000 kroner.

«arbeid til alle, reell forhandlings- og streikerett og en norsk strategi for verdiskaping, næringsutvikling og sysselsetting forankret i et aktivt folkestyre»

TVERRFAGLIG SAMARBEID

Stiftelsen er et tverrfaglig samarbeid med tillitsvalgte fra flere ulike forbund. I styret finner vi kompetente folk fra Fellesforbundets avdeling 23, samt andre klubber fra Fellesforbundet, Elektromontørenes Fagforening i Trøndelag (EL og IT), Industri Energi, Saida Arbeiderparti, NITO, LO i Oslo, Oljeindustriens Arbeidersamfunn, DeFacto og NNN. Stiftelsens talsperson Ståle Johansen kommer fra Verkstedklubben Kværner Verdal i Fellesforbundet. Det er med andre ord ingen lettvektene som skal styre stiftelsen fram mot valget i 2021, tvert imot, og mangelen på konkrete tiltak i kampen om en bedre norsk industripolitikk kan nok tilskrives stiftelsens relativt nylige fødsel. På stiftelsens hjemmeside kan vi lese at manifestet, slik det står i skrivende stund, ikke er ferdigstilt: «Industri-manifestet skal ferdigstilles av styret for Industriaksjonen, i samarbeid med relevante bransjer og forbund, i løpet av første halvår 2019».

Stiftelsens vedtekter slår hardt fra seg, og mangler ikke visjoner. Industriaksjonen skal øke forståelsen av industriens betydning for folk flest, mobilisere til arbeid for en helhetlig og bærekraftig industripolitikk på tvers av virksomheter, bransjer og forbund, drive frem konkrete tiltak for kontinuerlig kompetansebygging og jobber for at industripolitikk blir en del av de politiske partienes programmer, sette en stopper for sosial dumping, og til slutt, styrke den norske arbeidslivsmodellen. Hvordan de

INDUSTRIAKSJONEN

- **Stopp nye eksportkabler: Norsk kraft til norsk industriutvikling**
- **Norske oppdrag til norsk leverandørindustri**
- **Norske vilkår for alle i Norge: Stopp sosial dumping!**

FAGBEVEGELSEN SAMLER SEG TIL KAMP, BLI MED!

Klubbleder Ståle Johansen ved Kværner Verdal er talsperson for Industriaksjonen.

skal få til alt dette på to år blir spennende å følge med på, men en ting er sikkert; de vil trenge både penger og støtte. Vårt eget forbund, EL og IT Forbundet, støtter ikke aksjonen. Også andre forbund er skeptiske, noe som kan komme av forbundenes generelle frykt for alt som heter aksjon, eller skepsis mot samarbeid på tvers. HMF har på sin side vist, gjennom bevilgningen på 10.000 kroner, at vi

støtter aksjonen, og er villige til å se hvordan dette utvikler seg. Vi ønsker Industriaksjonen lykke til!

Se industriaksjonen.no for mer informasjon.

Erna Solberg ble observert i 1. mai toget

TRYLLING, TOG OG FEST: I. MAI MED HMF

Som tidligere ble det også i år arrangert 1. mai-frokost i Oslo med god mat og trylleshow. Youngstorget fylte seg etterhvert opp med folk og faner

JOHNNY LEO JOHANSEN

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

HMF gikk ikke først i toget selv om tryllekunstneren Davido gjorde et nummer ut av at Heismontørenes Fagforening er som et hjerteress med et godt hjerte, og som alltid ligger på topp. Noe han viste med et korttriks hvor hjerteresset alltid havnet øverst uansett hvor du puttet det i bunken, eller om du prøvde å trykke det ned.

Dagens regjering, valget, atomvåpen og den klamme situasjonen i verden var temaer som ble berørt ved talene på Youngstorget. «Seiren følger våre faner», runget over plassen med sang av Sosialistisk kor. Rolf Ringdal, leder i Norsk Lokomotivmannsforbund talte blant annet om støtte til streikende piloter i SAS, mot

privatisering av Jernbanen og styring ved EU-politikk.

Nå er 49% av de arbeidende i Norge organiserte og det er en jobb å gjøre for å organisere flere i felleskapet og god lønnsomhet som ikke kun gjelder for arbeidsgiverne.

Davido tryllet for store og små.

En fornøyd leder av HMF, Markus Hansen og fanebærer Thomas Opland.

KAMPEN MOT ARBEIDSGIVERE SOM ØNSKER LØSARBEIDERE

Forskjellene øker. Profitt på grunnleggende tjenester må bli forbudt, talte Marianne Borgen, ordfører i Oslo og førstekandidat for Oslo Sosialistisk Venstreparti. Hun talte for Oslomodellen med krav til leverandører, om tarifflønn, lønn mellom oppdrag, enda strengere krav til bruk av lærlinger og fagarbeidere. Til slutt konkluderte hun med at Oslomodellen må bli Norges nasjonale standard.

Kampen mot atomvåpen er igjen på agendaen, med krav om forbud mot atomvåpen. Raymond Johansen, byrådsleder i Oslo og førstekandidat Oslo Arbeiderparti talte for valgseier.

LO I OSLO 1. MAI-PAROLER 2019:

- Nei til økte forskjeller, budsjettkutt og velferdsprofitører – Stem rødgrønt
- Styrk tariffavtalene – Slå tilbake angrepene fra Spekter, Virke og NHO
- Rettferdig omstilling – 100.000 nye klimajobber
- Forby bemanningsbransjen – Start med byggeplassene rundt Oslofjorden
- Ja til folkestyre og faglige rettigheter – Ut av EØS
- Boliger for alle – Bygg ikke-kommersielt – Fjern gjengs husleie
- Ja til Ullevål sykehus – Stopp Gaustad – Bygg ut Aker for hele Groruddalen
- Stans ny kald krig – Forby atomvåpen
- Anerkjenn Palestina – Boikott Israel
- Bekjemp høyreekstremisme og hatefulle ytringer
- Gjenreis AFP, snu pensjonsreformen og styrk folketrygden
- Vi krever likelønn – Nei til forskjellsbehandling
- Hele og faste stillinger – 6 timers dag/30 timers uke for alle

Ifølge Fri Fagbevegelse gikk rekordmange 10.600 i tog og markerte 1. mai i Oslo. Det har ikke vært registrert så mange deltakere på flere tiår. Norge har fått sin egen gerilja med bunadsgeriljaen, som gjorde seg bemerket og som har skapt debatt rundt nedleggelse av fødeavdelinger i distriktene. Man kan ikke føde på Skype. Brannmenn, Blitzere, Jernbanearbeidere, ja de var alle der.

FLERE JENTER I FAGET: ELISE HOS GM HEIS HAR TATT FAGPRØVE!

Det er alltid gledelig når vi får nye heismontører i faget. Ekstra hyggelig er det at en jente viser at det går an å gå yrkesfag. Vi har tatt en prat med den blide heismontøren Elise Ueland (20).

OLE ANDREAS HENRIKSEN ■ TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

-Det at jeg skulle gå yrkesfag var noe jeg faktisk bestemte meg for allerede på ungdomsskolen, sier Elise. Men noe tilfeldig at det ble heis. Heis er gøy da, legger hun til.

Hvordan har læretiden vært?

-Jeg har hatt en veldig bra læretid hos GM Heis sier hun. Jeg tror det er en fordel at jeg gikk læretiden i et lite firma, for jeg har kommet borti masse forskjellig heiser. Ulempen var at vi i en periode hadde litt lite nyanlegg.

Fagprøven til den stolte heismontøren bestod av å modernisere en 3 stopps hydraulikk med en nyttelast på 630 kg. Der byttet hun blant annet styring og monterte innerdør. Montering av føringer og sjaktdører tok hun ved Opplæringskontoret for heisfaget (Opphei).

Redaksjonen og HMF gratulerer Elise med fagprøven.

Elise Ueland viser at yrkesfag også passer for jenter.

TIDENES LØNNSOPPGJØR

Det ble skissert at arbeidsfolk endelig skulle få sin del av kaka. Denne gangen skulle det være vår tur. Meklingen dro riktignok ut flere timer på overtid, men det virket som det å bli enig var viktigere enn å oppnå et godt resultat.

ARKIV MARKUS HANSEN

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

Mediene har skrevet om resultatet av årets mellomoppgjør som tidenes oppgjør for arbeidsfolk med lønnsøkning på 3,2%, og at alle har fått økt kjøpekraft. Men stemmer dette? Den økonomiske rammen til arbeidsgiverne er oppgitt til 3,2%. Dette beløpet kan arbeidsfolk se langt etter i et generelt tillegg. Det generelle tillegget på kroner 2,50 utgjør cirka 1% økt lønn. Men når prisen på blant annet melk, brød og strøm har økt med 2,4% så innebærer 1% økt lønn i realiteten en reallønnsnedgang, ikke en reell økt kjøpekraftforbedring.

Nå er det opp til alle klubber å kreve lokale forhandlinger, og alle vet at det ikke er enkelt når man heller ikke har streikerett lokalt. Arbeidsgiveren tar som oftest hele kaka sjøl og arbeidsfolk som produserer verdiene sitter igjen med smuler.

Det skal sies at lavlønnsprofilen på ytterligere to kroner var en god tanke. Men når det kun er 22% av alle lavtlønnsyrker som mottar dette tillegget (grense på 430.000kr) så er det svært urimelig. Et yrke som kan nevnes er frisører som er langt fra å tjene det nevnte beløpet, men som likevel blir rammet av å være en del av de 78% som ikke får dette tillegget.

Det er rett og slett urettferdig!

Med hjelp av forventede økninger i lokale forhandlinger med uttrykk som «lønnsglidning» og «overheng» fra fjoråret ble altså rammen 3,2%. Selv om det arbeidsfolk flest egentlig ser på, er hva deres lønn økte med fra året før, sammenliknet med konsumprisindeksen (KPI). Da har man et tall man kan forholde seg til og som er lett for folk å forstå uten å bruke ord og uttrykk bare toppene i fagbevegelsen bruker og kjenner til.

Arbeidsgiveren tar som oftest hele kaka sjøl og arbeidsfolk som produserer verdiene sitter igjen med smuler.

Selv om kronetillegget var historisk høyt i mellomoppgjøret hadde jeg forventa mer når beskjeden til arbeidsfolk var at nå var det vår tur. I stedet må nå tillitsvalgte fortelle sine medlemmer at de ikke får 3,2% i generelt tillegg slik det blir fremstilt, men at dette tallet er talltriksing på høyt nivå.

En stor byrde er lagt på de lokale tillitsvalgte for å minimum unngå reallønnsnedgang i år gjennom å oppnå gode lokale forhandlinger. Vi husker

godt hva som skjedde i ettertid av hotell- og restaurantarbeiderstreiken i 2016 for å i det hele tatt å oppnå lokale forhandlinger. NHOs bedrifter svarte kontant nei. Hvis 2019 virkelig skal være «De tillitsvalgtes år», så bør LO gå i spissen for at ingen av de 950.000 medlemmene skal godta lønnsnedslag fordi man, med sin samlede styrke, ikke klarte å oppnå et generelt tillegg sentralt som sikret alle en reell kjøpekraftvekst.

Markus Hansen, leder av HMF.

PAMPENE I LO

Da redaksjonen møtes for å prate om denne utgaven av heismontøren, var lønnsoppgjøret mellom LO og NHO ferdig forhandlet og mye frustrasjon hadde meldt seg. Jeg pratet høyt om min frustrasjon om tilliten til toppene i LO, og om den sviktende tilliten vi har til politikere generelt. Så høyt at jeg måtte skrive et innlegg om det!

STIAN LYSBERG SOLUM ■ MARTIN GRANSETH

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

LO-leder Hans-Christian Gabrielsen sammen med tidligere adm.dir. i NHO Kristin Skogen Lund.

LØNNSOPPGJØRET

Jeg kan ikke forstå hvorfor LO flagger så høyt at det er et ekstra godt lønnsoppgjør når det i virkeligheten egentlig er helt på linje med de siste årenes oppgjør. Jeg skjønner godt at folk er skeptiske til hva LO egentlig bidrar med. Bortsett fra å ha noen pamper som sitter med fine lønninger i fine møter og forhandler om ting som til syvende og sist føles som nesten ingen ting.

KRONER 2,50 SOM BLE 3,2 PROSENT

For å illustrere hva jeg legger til grunn for frustrasjonene, vil jeg vise til artikkelen «Lønnsoppgjøret: Hvordan kan 2,50 kroner i timen bli 3,2 prosent lønnsøkning? Her er forklaringen.» som du kan lese på nettsidene til Fri Fagbevegelse.

Artikkelen tar for seg begreper som lønnsglidning og overheng, og som i hvert fall for meg, ikke ga mye mening. For hva mener de egentlig med 3,2% lønnsøkning? Jo, det viser seg at 3,2% lønnsøkning ikke nødvendigvis er økning for hver enkelt, men den økonomiske rammen. Her er praten så abstrakt at det blir helt urealistisk å forvente seg noe som helst. Det er

mulig pampene forstår, men for deg og meg gir ikke dette mening. Når det generelle tillegg på kroner 2,50 i timen ikke i det hele tatt er i tråd med de 3,2% som ble lovet, forstår jeg godt den frustrasjonen og forakten som forplanter seg blant vanlige arbeidstagere.

BLÅRUSS-SPRÅK

Det er trist å se den muligens gode jobben pampene tross alt har gjort, forsvinne i en presentasjon som ikke henger sammen. Dette gjør meg sint! Sitter de, pampene, virkelig så langt unna oss at de ikke forstår at jeg og mange med meg ikke forstår komplisert blå russ-språk?

REGLER SOM SVEKKER ARBEIDSLIVET

Gjennom de siste 20 årene har vi hatt stadig nye runder med endringer i arbeidslivet som svekker arbeidstageres rettigheter – mange ganger med LO på laget, eller med et LO som «glemmer» å kaste seg inn i debatten. Og det er her min tillitt til LO er på sitt absolutt laveste. Jeg opplever ikke at LO er på ballen når det kommer til å forme det Norge jeg ønsker å arbeide og leve i.

Etter hvert har sosial dumping og bemanningsbransjen kommet på banen. Det oppleves hele tiden som man reagerer på etterskudd istedenfor å være med på å bidra til å

foregripe begivenhetene. Slik det går i dag så blir forskjellene mellom de som har fast arbeid og de som ikke har det stadig større. Ikke bare med tanke på lønn, men også generelt i hverdagen. Vi har fått et klaseskille som aldri skulle fått lov til å etablere seg.

TILSIDESATT

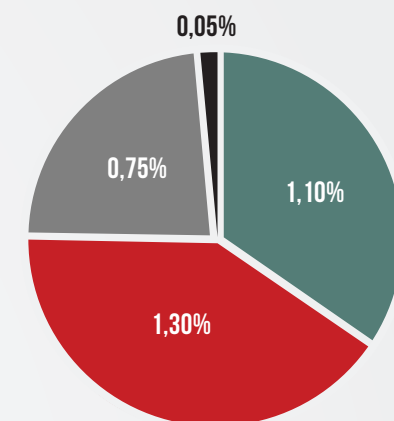
I tillegg har vi regler som direkte påvirker oss, som for eksempel de kravene som stilles til en arbeider som kommer fra EU og vil jobbe med heis i Norge. At disse reglene bare endres uten at noen vet om det er utilgjengelig. Hvordan kan vi tillate oss å være så tilsidesatt at vi ikke deltar i debatten engang, eller passer på at det blir en debatt? Her er det vel like mye de som styrer landet sin feil. Men det er jo LO som representerer oss, og dermed er det de som må passe på hele tiden slik at vi ikke kommer på etterskudd. Det er jo en av grunnene til at vi er med i organisasjonen!

TILLIT TIL POLITIKERNE

Da jeg begynte å skrive dette innlegget, hadde nettopp nok en politiker vist seg som udugelig og/eller kriminell ved å snylte til seg masse penger via falske reiseregninger. Det er skummelt hvis man ikke kan stole på de man burde kunne stole på. Nok en politiker har vist at de ikke er tilliten verdig.

Det er trist å se den muligens gode jobben pampene tross alt har gjort, forsvinne i en presentasjon som ikke henger sammen.

LØNNSØKNING

- OVERHENG
- GLIDNING
- GENERELT TILLEGG
- LAVTLØNSTILLEGG

Vi har politikerne som er mest opptatt av rakke ned på andre istedenfor å diskutere løsninger og ha saklige debatter. Nå er det snart kommunevalg hvor jeg er redd for at bomstasjoner kommer til å overkjøre alle andre saklige debatter om verdispørsmål, og om hvordan vi vil ha det i byene og kommunene våre.

HVA SKAL VI GJØRE?

Hadde jeg hatt svaret hadde jeg kanskje gjort forsøk på å blande meg med pampene. Det eneste jeg er sikker på er at vi må delta. Hvis vi ikke gjør noen ting, ikke sier noen ting, og ikke bruker stemmen vår ved valg så har vi heller ingen klagerett. Med kommunevalget til høsten håper jeg at mange av oss klarer å se litt lengre enn nesa vår, og ikke bare stemmer på et parti på grunn av en sak, men også for hvordan vi vil at byen vi bor i skal være.

MEDLEMSKAP ▾ HEISFAGET ▾ OM HMF ▾ HEISMONTØREN KALENDER ARKIV ▾ KONTAKT OSS

Flere jenter i faget: Elise hos GM heis har tatt fagprøve!

Tor-Erik Lundberg - 3. mai 2019

Famillearrangement 1. mai på Stratos

Utdrag: Ebba Wergelands artikkel «Arbeidslinja er for de andre» fra 2017

AAP-kutt for unge

• Utvalg foreslår redusert minstesats

TEKST: For unge er det ingen miste av å AAP i løst løslate dem tidligere. I tillegg til at de er utdannet, kan de også ha erfaring og kompetanse som ansatte, som utvalgte Statens Helse...

Nytt angrep på sykelønna

Aktuelt

På nye heis.no finner du hjelpemidler og avtaleverk, utfyllende HMS-informasjon, Heismontøren-arkiv i PDF tilbake til 1991 og masse mer.

VI HAR FÅTT NY HJEMMESIDE

«Heis.no har fått en velfortjent og etterlengtet oppussing», sier Markus Hansen, leder i HMF. Oppussinga har pågått i flere måneder, og det er foreningas nye organisasjonssekretær Erik Eikedalen som har stått for oppgraderingsjobben.

REDAKSJONEN

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

«Vi har ønsket oss en oppdatert nettside en god stund nå. Det er viktig at foreninga henger med i tida, og den nye nettsida reflekterer en mer moderne forening,» sier redaktør Tor-Erik Lundberg. «Heis.no er, sammen med Facebook-siden vår, førstelinja for kontakt med medlemmer og potensielle medlemmer, og da er det viktig at de besøkende møter en

moderne, oversiktlig og logisk nettside. Og det tror jeg vi har fått til med denne oppussingsjobben,» fortsetter Lundberg.

Også redaksjonsmedlem Christian Olstad er begeistret for den nye hjemmesiden. «Ikke bare ser den bra ut, men også arbeidet i back-end er gjort lettere for oss som jobber

med siden,» konstaterer Olstad. Vi spør Eikedalen om hvordan han som prosjektleder har gått frem i valg av leverandør og design: «Det var et enkelt valg. Heis.no var tidligere bundet av et gammelt og utdatert system, som gjorde det tungvint å legge ut saker, bilder og generelt oppdatere siden. Jeg har tidligere jobbet mye med WordPress, en plattform som er

«Heis.no skal være den viktigste kilden til hvorfor det lønner seg å være organisert heismontør.»

helt åpen, og derfor kan modifiseres i mye større grad. Dette gir oss en mye større frihet til å endre siden når det passer oss.» Dette betyr i praksis at HMF i mye større grad enn tidligere, nå har kontroll over utseende på hjemmesiden. Og de tillitsvalgte som jobber i redaksjonen får en plattform som er enkel å forstå, og lett å jobbe i. «Det er en drøm å legge ut saker på nye heis.no,» sier Olstad. «Før kunne vi bruke opptil en halvtime bare for å legge ut en enkel sak, nå går det på under fem minutter.»

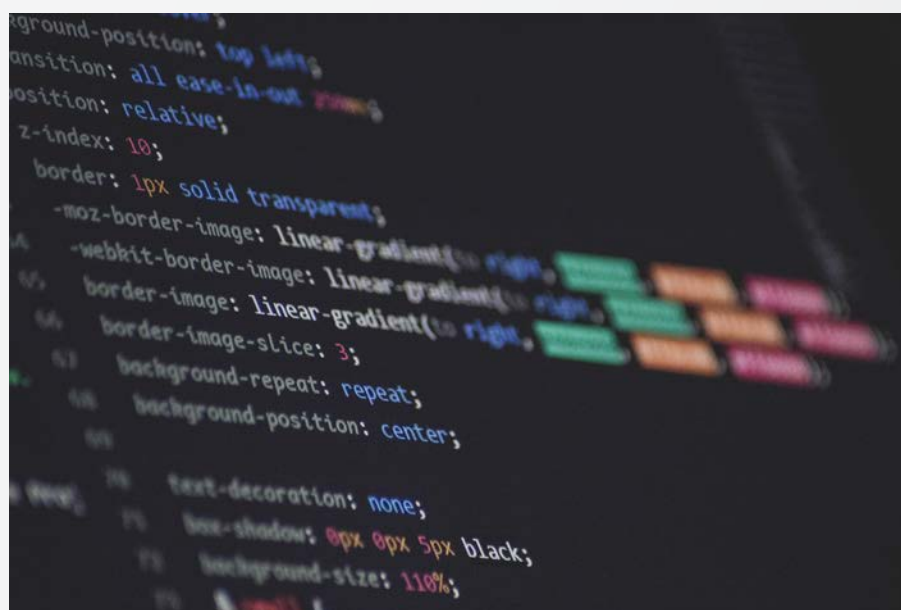
Innholdet på den nye hjemmesiden er i hovedsak det samme som på den gamle, men presentert på en mer oversiktlig måte, og med en mer logisk menystruktur. «Vi har i tillegg implementert EL og IT Forbundets bli medlem-funksjon, noe som gjør at man enkelt kan melde seg inn i HMF via våre egne hjemmesider. Vi har også lagt til mye mer informasjon om det å være medlem enn tidligere. Heis.no skal være den viktigste kilden til hvorfor det lønner seg å være

organisert heismontør. Heis.no skal også være oppdatert til enhver tid, med korrekt kontaktinformasjon til alle i styret, de ansatte og de tillitsvalgte i distriktene. I tillegg har vi et flott kontaktskjema hvor du lett kommer i kontakt med oss,» utbroderer Eikedalen.

En annen etterlengtet funksjon som er forbedret er en aktiv kalender. På gamle heis.no fungerte ikke lenger kalenderen optimalt, noe som gjorde at den sjelden ble oppdatert. Nå har

vi fått en splitter ny kalender, som til enhver tid skal være oppdatert med det som rører seg i foreninga.

På nye heis.no finner du også hjelpemidler og avtaleverk, utfyllende HMS-informasjon, Heismontøren-arkiv i PDF tilbake til 1991 (mer kommer) og masse mer. «Siden gikk live i mai, og vi gleder oss til å høre hva medlemmene våre tenker om den. Kom gjerne med innspill til endringer!» avslutter en fornøyd Hansen.

HMF har i mye større grad enn tidligere, nå kontroll over utseende på hjemmesiden.

HELSEFARLIG STØV PÅ BYGGEPLASSEN: ET OVERSETT ARBEIDSMILJØPROBLEM

Vet du hva du puster inn av støv i løpet av en dag på en byggeplass? Eller hva du tar med deg hjem dersom du ikke skifter på byggeplassen? En dansk undersøkelse viser at det å bli eksponert for kvartsstøv i arbeidsmiljøet øker risikoen for sykdommer som kols og silikose. Den anslår at 250 mennesker dør av støvrelatert kols hvert år.

SHUTTERSTOCK TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

FINT STØV

Det er mengden med fint støv som du ikke ser som er det farligste å puste inn. Det fineste støvet kan bruke 14 dager på å falle en meter. Helsefarlig støv finnes i mange byggematerialer. I gamle sjakter, fra før totalforbudet i 1985, kan betongen være blandet med asbest. I likhet med kvarts, som finnes i blant annet betong, avgir de spisse støvpartikler som kan feste seg i luftveiene.

ALLERGI OG LUFTVEISPLAGER

Det er kjent at sement kan gi kromallergisk eksem og etseskader ved kontakt med huden. I følge forskning.no er det påvist betennelsesforandringer i luftveiene og i blod hos ansatte ved sementfabrikker. Denne industrien er mer utsatt enn ansatte på byggeplasser hvor sementen ofte er våt. Men hva skjer når det virvler opp støv ved for eksempel boring i betongvegger?

Innånding av kvartsstøv i arbeidsmiljøet øker risikoen for kols og silikose særlig blant saneringsarbeidere, viser en dansk forskningsrapport.

KVARTS

Heismontørene i IUEC har for tiden stort fokus på helseplager som følger av innånding av kvarts. Kvarts (silika, silisiumdioksid) er det nest vanligste mineralet i jordskorpa, og inngår i de fleste bergarter som for eksempel flint, kvartsitt og granitt. Kvarts er et hardt mineral, og kan blant annet kjennes igjen ved at det kan ripe glass.

Forskning viser at innånding av fint støv som inneholder kvarts kan forårsake skader på lungene (silikose). Silikose (støvlunge) er faktisk verdens eldste, kjente yrkessykdom. Dette ifølge en rapport som ligger tilgjengelig på nettsiden til nepsi.eu (The European Network on Silica).

KUNNSKAP OG RISIKOVURDERING

Heisbransjen må tilegne seg mer kunnskap om helserisikoen ved innånding av støv i heissjakter og iverksette tiltak ut fra dette. Det handler om din helse. Sykdom i luftveiene som skyldes støv, utvikles langsomt over tid. Det er ikke sikkert at kolsen som utvikler seg kun skyldes sigaretter. En norsk studie viser at 20 prosent av lungekrefttilfellene hos menn er arbeidsbetinget. Andre kilder: temaarbejdsliv.dk, stami.no, nhi.no.

HVOR FOREKOMMER SILIKATER?

- Stein og grusmaterialer
- Keramisk industri
- Støperier
- Glassindustrien
- Industrielle mineraler
- Sementindustrien
- Mineralull
- Natursteinindustrien
- Mørtelindustrien
- Ferdigbetongindustrien

FOREBYGGENDE TILTAK MOT STØV PÅ BYGGEPLASSEN

- Ankerskinner i heissjakter.
- Bruk personlig verneutstyr som støvmaske (Maske P2 og P3 kan ta fint støv).
- Lufting med gjennomtrekk er den beste måten å bli kvitt finstøvet på vanlige byggeplasser.
- Bruk støvsuger som kan ta små partikler.
- Kosting på byggeplassen må være forbudt.
- Viktig å skifte på byggeplassen.
- Ikke ta med arbeidstøyet hjem til deg.
- God hygiene. Vask hendene.
- Still spørsmål om kjemikalier som benyttes på byggeplassen.
- Avbryt arbeidet dersom du mener arbeidet utgjør en helserisiko.
- Rådfør deg med ditt verneombud.
- Ta kontakt med din arbeidsleder.
- Din arbeidsgiver skal informere deg om arbeidsrelaterte sykdommer.
- Krev helseundersøkelse av din bedriftshelsetjeneste for å overvåke dine luftveier.
- Bedriftshelsetjenesten kan bistå med en yrkeshygieniker.

ARBEIDSRELATERTE LUFTVEISSYKDOMMER

Astma er en sykdom som kan komme av støveksponering over lang tid. Ved astma blir bronkiene trangere, det danner seg slim og det oppstår piping i brystet når man puster ut.

Kols er en lungesykdom som sitter lenger nede i lungene enn astma. Lungeblærene i enden av bronkiene blir færre og får mindre evne til å ta opp oksygen.

Silikose er en lungesykdom forårsaket av innånding av krystallinske former av silisiumdioksid; den vanligste er kvarts. Silikose blir også kalt steinstøvlunge i og med at sykdommen oftest rammet personer som jobbet med stein, for eksempel gruve- og tunnelarbeidere, steinslipere og sandblåsere.

Asbestose er en sykdom som skyldes innånding av asbeststøv. Over tid fører dette til at lungevev omdannes til arrvev eller det som benevnes lungefibrose.

Pleuraplakk er fortykkelser i lungehinnen som omhyller lungene. Påvisning av pleuraplakk forteller at vedkommende person har vært utsatt for, eksponert for, asbest, for eksempel i yrket sitt.

Kreft lungekreft, brysthinnekreft

HJELPERE OG HBU

Vi får innimellom spørsmål om kurs for hjelpere i heisfaget. Jeg skal prøve å gi svar på noen av spørsmålene, og kanskje bringe litt klarhet i HBU sin rolle i forbindelse med kurs for hjelpere.

CHRISTIAN OLSTAD ■ MARTIN GRANSETH (HBU)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

Hovedvisjonen til senteret er å oppdatere heismontørene slik at de er i stand til å møte de utfordringene som møter dem i arbeidslivet, og spesielt med tanke på utviklingen som skjer teknologisk. Heismontørene, hjelpere og bedriftene betaler en sats hver per time en jobber som skal finansiere senteret slik at de kan få en ukes kurs i året.

HVA KAN HBU TILBY HJELPERE

Vi stiller i dag opp med kurs for de

som skal bli heismontører. Innimellom settes det opp kurs for hjelpere hvor vi tar innhold vi har laget for heismontører og tilpasser dette til hjelpere. Vi sender da også en forespørsel til heisbedriftene om hvor mange hjelpere de har, og hvem som vil være interessert i å gå på kurs.

Hvilke typer kurs som passer for den enkelte hjelper varierer mye, men det avhenger av hva slags ansettelse man har i heisbedriften og hva slags

arbeid man utfører til daglig. Vi kan da dele opp hjelpere i tre grupper.

SMØRERE

Vi har de som er hjelpere og ikke har noen planer om å bli heismontører. Det er færre hjelpere av denne typen enn det var for ti år siden. Jeg tror det ikke ansettes nye hjelpere på denne måten, og jeg tror det er ganske lenge siden det var vanlig. Det er nok mange av disse som også tilhørte kategorien smørere. I utgangspunktet pratet vi om arbeidere som ikke har fagbrev som heismontører eller elektrikere, og som ikke har mulighet til å utføre mange av de arbeidsoppgavene som kreves ved moderne montasjeteknikk eller vedlikehold. Det er for tiden foreløpig ikke planlagt noen nye kurs for smørere.

STYRT OPPLÆRING

Den andre typen hjelpere er de som planlegger å bli heismontører. Vi har en gruppe hvor det er elektrikere (av og til blir det ansatt automatikere eller tilsvarende som må ha tilleggsaksamen for å få riktig elektrokompetanse) som blir ansatt med lærekontrakt som skal bli heismontører. For tiden tilbyr HBU en løsning for denne gruppen som vi kaller styrt opplæring. Det er fire kursuker som

finansieres gjennom at vi fakturerer bedriftene for opplæringen med selvkostpriser.

HJELPERE UTEN LÆREKONTRAKT

Og så har vi de som skal bli heismontører, men som blir ansatt som hjelpere uten lærekontrakt. Det er heller ingenting i veien for at denne gruppen kan delta på kurs hos oss, men de har ikke samme krav på opplæring og kursing som en som er ansatt med en lærekontrakt. De er heller ikke omfattet av det som står beskrevet i Bilag 15 i overenskomsten.

STATUS VÅR 2019

Slik det er i dag avslutter vi straks en klasse med elektrikere som skal bli heismontører (uke 20). Neste kursrunde starter med et grunnkurs nå rett før sommeren. Før det følger på med kurs i hydraulikk, feilsøking, eksamenstrening og regelverk. Så lenge det er en pågang med deltagere som trenger nye kurs så setter vi opp nye.

BILAG 15

BILAG TIL OVERENSKOMST AV 2018

OPPLÆRING AV ELEKTRIKERE FOR AVLEGGELSE AV FAGPRØVE I HEISMONTØRFAGET

Partene er enige om at elektrikere som avlegger fagprøve i heismontørfaget skal få sin teoretiske utdanning ved OPPHEI, eller annen relevant utdanningsinstitusjon. Elektrikere som skal avlegge fagprøve som heismontør inngår lærekontrakt med OPPHEI, eller annen relevant utdanningsinstitusjon. Partene er enige om at spørsmål om lærlingens forhold til bedrift etter utløpt læretid reguleres av § 4.2 i opplæringsloven. Partene er enige om at elektrikere som inngår lærekontrakt, gis fast ansettelse i lærebedrift når fagprøven er bestått. Teoriundervisning VKII bedrift gjennomføres i henhold til revidert bilag fra møtet mellom HLF og HMF 2.12.99. Beskrivelsen er vedlagt denne protokollen og inngår som en del av denne. Undervisningstiden ved OPPHEI skal være 4 uker. Partene er enige om at læretiden er minimum 24 mnd. Endring i omfang av læretid og teoriundervisning må godkjennes av myndighetene. Partene er enige om at ordningen evalueres etter 1 år. Elektrikere med lærekontrakt skal lønnes i henhold til heisoverenskomstens § 4, pkt G2 i læreperioden. 4. halvår lønnes som 3. halvår. Det er partenes intensjon at hovedrekrutteringen til faget skal være gjennom lærlinger som har gjennomført VK1 elektro (jf. reform 94).

HVIS DU BLIR SYK I FERIE

Blir du syk i ferien, har du rett på ny ferie fra første sykedag. Dette krever legeerklæring og 100 prosent sykemelding.

BLIR TRANSPORT SLUKT?

Et overveldende flertall sier ja til sammenslåing mellom Transport og Fellesforbundet.

Kun seks stemte mot sammenslåingen med Fellesforbundet på det ekstraordinære landsmøtet i Transportarbeiderforbundet den 9. mai. LO-leder Hans-Christian Gabrielsen ser sammenslåingen som en styrke for LO, skriver frifagbevegelse.no.

MANGEL PÅ ARBEIDSKRAFT

Norske bedrifter mangler nesten 60.000 personer i arbeidskraft. Det er en økning på 15.000 på ett år, viser NAVs bedriftsundersøkelse.

OVERTID

Overtid er mest utbredt blant elektrikere viser tall fra SSB. I 2018 jobbet 24 prosent av elektrikere og elektronikere overtid. Men bruken av overtid har falt de siste ti årene. Færre jobber overtid, og blant dem som gjør det har timetallet gått ned.

FÆRRE LEDIGE

Antallet registrerte helt arbeidsledige falt med 1 400 personer fra mars til april, ifølge sesongjusterte tall fra NAV. Bruttoledigheten, som i tillegg inkluderer arbeidssøkere som deltar i arbeidsmarkedstiltak, falt også med 1 400 personer. Ifølge SSB utgjør arbeidsledige 3,8 % av arbeidsstyrken.

500 OMKOMMET I DANSK ARBEIDSLIV

Siden 2004 er over 500 mennesker døde i arbeidsulykker på jobb i Danmark, skriver danske Fagbladet 3F. I 2018 omkom 29 personer i arbeidet.

KJEMIKALIER OG LUNGEKREFT

Farlige stoffer kan føre til kreft, luftveissykdommer, hudsykdommer, allergier, skader på hjerne og nervesystem, og fertilitetsproblemer og fosterskader. Hele 20 prosent av alle lungekrefttilfeller skyldes farlige kjemikalier på arbeidsplassen. Dette skriver Arbeidstilsynet som mener at mange virksomheter tar for lett på den risikoen som farlige stoffer utgjør.

DAGSLYS ØKER TRIVSEL

Dagslys spiller en stor rolle for hel- sen og for hvordan vi trives og pre- sterer på jobben skriver Arbeidsmil- jøverket. Forskning viser at dagslys og utsyn fra arbeidsplassen øker de ansattes velvære. Heismontører som tilbringer hele dagen i en lukket sjakt må derfor se til at spisebrakka har vinduer med mulighet for dagslys.

FØLGER DU INSTRUKSEN?

En 35 år gammel gravemaskinfører er dømt til 120 dagers fengsel for uaktsomt å ha forårsaket kollegaens død skriver HMS-magasinet. Selv om signalanlegget i førerhuset viste at skuffen var festet, konkluderte en enstemmig rett med at føreren opp- trådte uaktsomt. Han sier han fulgte instruksjonen om å sjekke at skuffen satt fast. Men retten kom fram til at skuffen ville løsnet dersom 35-årin- gen faktisk gjorde disse testene.

HEIS **nytt**

I FORENINGA FOR 50 ÅR SIDEN:

Heis - nytt nr. 22 - november 1969

Alvorligere ulykke med heisen

Hos Erik Rolfsen A/S på innlandet i Kristiansund var en taustyrt platform i bruk som personheis i 20 30 år. Denne heisinretningen var i flere år den eneste adkomst til lageret i 4. etg. Det var ingen stengsler for heisesjakten i bygget, men bare åpne pene hull i dek- kene.

I slutten av januar skulle to mann, som vanelig, ta heisen opp, men denne gangen røyk den eneste berewiren idet heisen startet. Han som holdt i startwiren fikk armen i klemm og pådro seg komplisert armbrudd og arterieskader.

Han antaes frisk eller delvis frisk utpå sommeren 1970, han har ennu ikke følelser i fingrene og går med armen i fatle. Under fallet mistet han imidlertid ikke for- handlingstiljen, mens han ligger på gulvet med store smerter er det første han sier til den tillilende sjefen. "Jeg må få full lønn under sykdommen." Og dette gikk vistnok i orden.

Ja slik er det med heisestellet utover landet.

Reber Heis har hatt klubbmøte den 20 november

Det som var sterkest i søkelyset var forholdene for montører som går mye på service. De blir tilbudt en fast lønn, som i de fleste tilfelle er for lav, og firmene vil avtale med hver enkelt slik at det blir den enkeltes sak å krangle til seg mest mulig. Dette forholdet vil nå bli tatt opp med bedriften, så får vi se hva det kommer ut av det i første omgang. Det ble også holdt avstemning om vi skulle beholde den vanlige utlønning- gen eller gå over til bankavlønning. Skulle vi gå over til bankavlønning ville vi selvsakt ha noe igjen for dette, for eks. trekk av merker og kanskje også garanti for lån for inntil 10 000 kr. På grunnlag av dette gikk avstemningen i bankavlønningens favør.

Det er også tatt opp forhandlinger angående bilgodtgjø- ring, og vi venter i spenning på utfallet. Kan også med dele at Oddmund Snarud har begynt ved Reber Heis A/S.

Fra Sjakta

 ODD JACOBSEN

Navn: Thomas Bjørnerud

Alder: 35

Klubb: Kone

Stilling: Heismontør

Hvorfor valgte du heisfaget?

-Jeg bestemte meg tidlig for å bli håndverker. Egentlig snekker. Men interessen for heis dro meg over til strøm. Jeg fikk lærlingplass som elektriker. Med god hjelp fra Glenn Knutsen i Schindler og nær familie, ble jeg fortalt om en ledig lærlingplass i Thyssen.

Du er nå godt etablert, hva får deg til å bli i heisbransjen?

-Heisfaget er et stort fag hvor to dager sjeldent er like. Det å bygge heis er veldig givende. Nå har jeg gått over til service, en veldig annerledes hverdag, men minst like moro til tider. Det gjorde jeg for å få erfaring, i tilfelle jeg skulle begynne i en mindre avdeling hvor man kan gjøre mer av begge deler, både bygge og serve heiser.

Hva jobber du mest med?

-Nå går det mest i servicearbeid og reparasjonsjobber. I tillegg litt vernearbeid, da jeg er verneombud for nyanlegg i Kone Oslo sammen med Per Øyvind Smestad.

Hva liker du å gjøre når du ikke er i heissjakta?

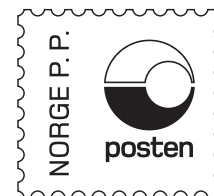
-Utenfor heissjakta blir det mye tid med de to små jentene mine, som er 4 og 6, og familien. Min største interesse utenom familie og jobb er sykling. Blir noen mil i løpet av et år. Men fotball og være sosial med venner er aldri feil det heller.

Har du planlagt sommerferie enda?

-Sommerferie blir på Jessnes ved Hamar. Med sommer som i fjor blir det bading i Mjøsa, besøk til klatreparker og Hunderfossen familiepark. Og litt alenetid på sykkelen.

Thomas Bjørnerud

Verv i Heismontørenes Fagforening per 27.03.19

VERV	PERIODE	NAVN	TLF	E-POST
Leder	18 - 20	Markus Hansen	469 13 040	leder@heis.no
Nestleder	18 - 20	Rune Larsen	951 91 555	rune.larsen@heis.no
Nestleder	19 - 21	Alexander Jordnes	959 82 334	alexuj@icloud.com
Sekretær	19 - 21	David Coron-Andersen	480 06 131	davidcoron@msn.com
Kasserer	19 - 21	Thomas Johansen		kasserer@heis.no
Studieleder	18 - 20	Per Arne J. Salo	918 53 408	per.arne.salo@heis.no
1. Styremedlem	18 - 20	Steinar Gærup	959 86 187	steinar.garup@tk-elevator.no
2. Styremedlem	19 - 21	Stian Pedersen	959 08 344	baanrud@gmail.com
3. Styremedlem	19 - 20	Nicolai Larsen Lund		nll@gmheis.no
4. Styremedlem	19 - 21	Edmund Berget	930 45 646	edmund.berget@gmail.com
5. Styremedlem	19 - 20	Øystein Holmberget	993 56 344	oystein@holmberget.no
6. Styremedlem	19 - 21	Kristoffer Syvertsen	940 52 678	ksyvertsen@orona.no
Lærlingrep.	19 - 20	Lars Erik Mørch	468 21 905	larse.mp@gmail.com
1. Distriktsrep.	18 - 20	Vegard Olimstad	453 94 780	vegardolimstad@hotmail.com
2. Distriktsrep.	19 - 21	Lasse Evjen	959 86 244	lasseev@hotmail.com
3. Distriktsrep.	19 - 20	Trond Polden	415 60 675	75polden@gmail.com
4. Distriktsrep.	19 - 21	Bjørn Magnus Aspevold	909 54 660	bm_aspevold@hotmail.com
Andre oppgaver				
HMS-ansvarlig	18 - 20	Øystein Holmberget	993 56 344	oystein@holmberget.no
Lærlingansvarlig	19 - 21	Even Thorstad	951 91 570	even_thorstad@hotmail.com
Redaktør	18 - 20	Tor Erik Lundberg	951 91 560	redaksjonen@heis.no
Kontrollkomitè	18 - 20	Dan Terje Rønning	905 77 667	danterje@gmail.com
Kontrollkomitè	19 - 21	Lars Selebø	995 30 820	larzy88@gmail.com
Sekretær		Bjørn Tore Egeberg	22 17 45 50	bjorn.tore@heis.no
Sekretær		Erik Eikedalen	22 17 45 50	eikedalen@heis.no
Landsstyrerepresentant (vara)		Terje Skog	908 77 069	terje.skog@gmail.com
Avdelinger				
Bergen	18 - 20	Trond Polden	415 60 675	75polden@gmail.com
Drammen	17 - 19	Lars Selebø	995 30 820	larzy88@gmail.com
Hedmark/Oppland	18 - 20	Kristoffer Saug Lie	950 56 349	kiffe_93@hotmail.com
Haugesund	18 - 20	André Birkeland	410 04 256	andre.b.birkeland@hotmail.com
Agder	17 - 19	Tor Helge Reber	915 63 130	threber@frisurf.no
Møre og Romsdal	17 - 19	Erlend Andberg	911 51 662	erlend.a@hotmail.com
Trondheim	19 - 21	Lasse Evjen	959 86 244	lasseev@hotmail.com
Tromsø	17 - 19	Jan Wahlgren	951 91 583	jab-wa@online.no
Nordland	17 - 19	Bjørn Magnus Aspevold	909 54 660	bm_aspevold@hotmail.com
Stavanger	18 - 20	Vegard Olimstad	453 94 780	vegardolimstad@hotmail.com
Vestfold/Telemark	18 - 20	Stian Næss	993 25 650	stian3011@hotmail.com
Østfold	19 - 21	Frank Sig Hansen	932 05 222	frank.sig.hansen@hotmail.com
Klubber				
Otis	Hovedtill.	Stian B. Pedersen	959 08 344	baanrud@gmail.com
Kone	Hovedtill.	Edmund Berget (fung)	930 45 646	edmund.berget@gmail.com
Schindler	Hovedtill.	Alexander Jordnes	959 82 334	alexuj@icloud.com
Schindler	Oslo	Øystein Holmberget	993 56 344	oystein@holmberget.no
Thyssen	Hovedtill.	Steinar Gærup	959 86 187	steinar.garup@tk-elevator.no
Thyssen Bergen	Bergen	Kim Thomassen	959 86 266	kffthomassen@gmail.com
Ing Stein Knutsen	Hovedtill.	Arild Lyngøy	974 29 130	arild_lyngoy@hotmail.com
Ing Stein Knutsen	Haugesund	André Birkeland	410 04 256	andre.b.birkeland@hotmail.com
Heis-Tek	Bergen	Terje Fjeldstad	966 25 389	
Heis1/ Orona	Tromsø	Aleksander Fjelde	900 52 178	alexander.fjelde@heis1.no
Orona	Hovedtill.	Kristoffer Syvertsen	940 52 678	ksyvertsen@orona.no
GM Heis	Oslo	Nicolai Larsen Lund	489 92 053	nll@gmheis.no
Uniheis	Oslo	Emil Bariaas	982 30 876	emil@uniheis.no
HBU	Oslo	Martin Granseth	481 03 378	martin@heisutdanning.no
Avdeling	Adresse	Telefaks	E-post	
Oslo	Schweigaardsgt 34 f, 0191 Oslo	22 17 45 53	foreninga@heis.no	
Bergen	Kalfarv. 71, 5018 Bergen		75polden@gmail.com	
Stavanger	Lagårdsvei 124, 4011 Stavanger		vegardolimstad@hotmail.com	